

Surat bel atuil Ibrani las

man halas-sam nang oen upu kia-kaon nas agama la le parsai se Yesus Kristus

---

Ama Lamtua Allah bel Un Ana ka maa son, man
uhu dui deng Un mee-baah hmunan nuas

- 1** ¹Hmunan nu, Ama Lamtua Allah nini Un mee-baha las, le aa nol kit upu kia-kaon atuil Ibrani las.^a Un nini lalan bili-ngala le aa nolas oe-oe.^b ²Mo halas ni, Un bel Un Ana ka maa, le aa esa nol kita. Lolo hmunan hesa kua, Ama Lamtua Allah huil nal Un Ana ka son, le prenta leo-leo nol Una. Dedeng Un koet apan-dapa kua nol apan-kloma ki nol un isin nas totoang nga, Un Ana ka kon koet leo-leo nol Una.
- ³ Ama Lamtua Ana ka tulu Un Ama ka in muun-tes sa, banansila el lelo la kaloen na in tal pait deng hdidan na ka. Ta Un nam hnika mes parsis el Un Ama ka. Nol deng Un in Teka-teka man muik uhu isi ka,

---

^a **1:1:** a: *Ibrani* la na mo ngaal didang taung bangsa Yahudi. Atuil Yahudi man in parsai se Yesus Kristus sas, atuli las noken noan “atuil Kristen Ibrani”, undeng oen kisa son deng oen pail-kakan Yahudi man in kil atorang agama Yahudi blaen na nabale ngas. ^b **1:1:** b: Ama Lamtua Allah tek Un in hida ngas nini lalan bili-ngala. Tuladang el: Un tek Abraham nini in hida, bel Musa nini atorang agama, bel Daud nini dain in naka-nahalit, nol Yeremia nini kleta.

Un lako-daek totoang in ne apan-dapa kua nol apan-kloma kia ngas.
 Un kon sai lalan,
 le kose soleng atuli in kula-sala ngas,
 le halin oen daid niu.
 Hidim Un pait lako sorga,
 le daad se Ama Lamtua Allah halin kanan na,
 se maan in todan-lahing dudui ka.

**Ama Lamtua Allah Ana ka uhu dui, deng
 totoang ima-ii in ne sorga nguas**

⁴Ama Lamtua Allah ima-ii in ne sorga nguas meman uhu, mo Un Ana ka uhu dui hihidi deng oen totoang. Ama Lamtua Allah pangkat ta man lapa dui hihidi. Nol Un esa bel Un pangkat ta son bel Un Ana ka. Undeng na le, Un Ana ka uhu dui deng Un ima-ii in ne sorga nguas.

⁵Ama Lamtua Allah tek net Un Ana ka noan,
 “Leol neot ni, Auk nikit Ku le kil prenta.”^c

Ama Lamtua Allah kon tek noan,
 “Auk niam, Un Ama.

Nol Un nia mo, Auk Anang.”^d

Ama Lamtua Allah aa ela meman deng Un Ana ka, mo Un aa net ela lo nol Un ima-ii in ne sorga nguas.

⁶Dedeng Ama Lamtua Allah bel Un Ana in uhu isi na maa ka, Un kon prenta Un ima-ii in se sorga nguas noan,

“Hoe! Ima-ii me!

Mi musti laok todan-lahing
 Auk Anang nga!”^e

⁷Ama Lamtua Allah kon aa deng Un ima-ii in ne sorga nguas noan,

“Auk tao Auk ima-ii in ne sorga nguas le dake lam hlapat,
 banansila el angin na.

Auk tao Auk ata kas le daid muun,
 banansila el ai ka.”^f

Ama Lamtua Allah aa ela, undeng oen nam mo, suma ima-ii in loka-loka tuun.

⁸Mo Un aa didang pait deng Un Ana esa ka, noan,

“Ku niam, Ama Lamtua Allah.

Mam Ku daad se del in kil bandu ka didiin son na.

Mam Ku kil kuasa le prenta nol dael lolo.

---

^c 1:5a: Buk in Naka-nahalit 2:7   ^d 1:5b: Samuel dua la 7:14; Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis mesa la 17:13   ^e 1:6: Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 32:43; Lukas 2:13-14   ^f 1:7: Buk in Naka-nahalit 104:4

- 9 Ku dalem kolo in ngat atuil man nuil nol lolo ngas.
 Mo Ku dalem iil nol in ngat atuil man nuil nol tom lo ngas.
 Tiata Auk daleng kolo,
 le Auk doan mina se Ku bom ma,
 halin nikit Ku daid Lahi, man uhu dui deng totoang lahi las.”^g
- 10 Ama Lamtua Allah kon aa nol Un Ana ka, noan,
 “Auk anang nge!
 Ku niam, Tuang man in prenta meman son, deng lolo hmunan
 nua.
 Ku man prenta le apan-dapa ku dadi meman.
 Ku kon man prenta le apan-kloma ki dadi meman.
- 11-12 Mam apan-dapa ku nol apan-kloma ki daat.
 Hidim apan-dapa ku nol apan-kloma ki kon ilang.
 Mo Ku sii man nuli napiut.
 Mam Ku nikit soleng apan-dapa ku nol apan-kloma kia,
 banansila el atuli in kat soleng kai-baut blaana.
 Mam Ku seda apan-dapa ku nol apan-kloma kia,
 banansila el atuli in silu seda kai-baut balu ka.
 Mo Ku sii man ela lo.
 Undeng Ku nuli napiut hidi nutus taan lo.”^h
- 13 Ama Lamtua Allah kon aa nol Un Ana ka, noan,
 “Auk Anang nge!
 Maa daad se nia, se maan in todan dudui kia,
 se Auk halin kanan nia.
 Mam Auk tao Ku musu las,
 didiin oen suda le muid se Ku.”ⁱ
- Ama Lamtua Allah aa ela meman son deng Un Ana ka, mo Un aa net
 ela lo, nol Un ima-ii in ne sorga nguas. ¹⁴Mo Un ima-ii las meman muik
 nahin dui. Lole Un man nutus one, le laok urus totoang atuil man mam
 Un beles boa-blingin deng oen in kula-sala ngas. Mo ela kon no, Ama
 Lamtua Allah Ana ka, muun dui deng oen totoang nabale.

Hutun soleng Ama Lamtua dehet boa-blingin man muun na deken

- 2** ¹Undeng na, kit musti kil dididi asa man kit in ming son deng
 Ama Lamtua Allah Ana ka ka, le halin nam kit nadidingun deken.
²Hmunan nu, Ama Lamtua pake Un ima-ii deng sorga, le tek Un in hida
 ngas bel kit upu kia-kaon nas. Totoang in hidang nas toma. Eta oen kaliut
 Un in prenta ka lam, taon elola ko oen tom in hukung. ³Meman hmunan
 nu ela. Mo halas ni Ama Lamtua Ana ka sai lalan balu son, le bel boa-

^g 1:8-9: Buk in Naka-nahalit 45:7-8   ^h 1:10-12: Buk in Naka-nahalit 102:26-28

ⁱ 1:13: Buk in Naka-nahalit 110:1

blingin atuli lia. Un tek lalan boa-blingin man in muun isi ni son, bel Un atulin man in lii-lau Un se apan-kloma kia ngas. Hidim oen tek kita, le kit parsai. Mo etam kit tiu-hii lo kam, doha ta kit tom in daat son nia!
 4Ta Ama Lamtua Allah kon bel kuasa, le Un atulin nas tao taad herang bili-ngala. Un kon niung beles Un Koo Niu ka, le oen daek nal dais didang mamu muid Un in koma ka. Undeng nas totoang, tiata kit tana noan, lalan boa-blingin na, meman toma.

**Tasao le Ama Lamtua Allah Ana ka tao apa
ka deng dadale le daid atuli kia?**

5Auk aa deng apan-kloma hnika balu man in le maa kia. Mo Ama Lamtua Allah tek net lo noan, mam Un ima-ii in ne sorga nguas man mana-koet apan-kloma kia. Ta mam in mana-koet ta atuli lia. 6Ne Ama Lamtua Allah Buk Niu ka, upung Daud ketan net deng atuli li noan,
 “Ama Lamtua Allah!

Tasao le Ama Lamtua papa-paiduil atuli li lia?

Tasao le Ama Lamtua neka-namnau one lia?

Ta oen suma atuil biaas tuun!

7Mo Ama Lamtua bel oen kuaas son,

le naha-bubuit tam oen daid hnika mes el ima-ii in ne sorga nguas.

Ama Lamtua kon parsai one,

nol nikit one,

8 le prenta totoang asa man Ama Lamtua in daek son nas.”^j

Tiata, muid upung Daud in dula ka lam, Ama Lamtua Allah nikit atuli li le daid tuang, halin oen man mana-koet totoang Un in daek son nas. Molota kit net tatahan atuli mes lo bii kon, man prenta totoang nas ela.

9Mo muik at mes man prenta nal nas totoang. Un nam mo, Yesus. Un maa daad tahang se apan-kloma kia, daid atuli le lepa-haal in susa-daat didiin mate. Un mate ela, le tulu bel atuli li Ama Lamtua Allah dalen banan na. Hidi nam, Ama Lamtua Allah naka-naka Una nol nikit sakeng Un lapa-lapa, le halin Un prenta totoang asa man Ama Lamtua Allah in daek son nas. 10Tiata Ama Lamtua Allah bel Yesus lepa-haal in susa-daat tam toma, le halin Yesus man sai lalan boa-blingin na bel atuli lia. Ta Ama Lamtua Allah koma ka le atuli mamu haup in nuil leo-leo nol Un se sorga. Ta Ama Lamtua Allah man daek nas totoang. Nol totoang in nuli ngias muki, undeng Una.

11Taon elola ko Ama Lamtua sium nol banan atuil man Lamtua Yesus in taos le daid niu son nas, halin daid Un anan. Ama Lamtua Allah nam, Yesus Ama. Tiata Yesus nol oen nam Aman mesa. Undeng na le Yesus mae lo, le haman oen noan,

^j 2:6-8: Buk in Naka-nahalit 8:5-7

“Mi nia mo, Auk pail-kakang.”

¹²Ta Yesus tek Un Ama ka son noan,
 “Auk le tek Auk pail-kakang ngas,
 deng Ama in banan na!
 Auk le tao dain se oen hlala ka,
 deng Ama in muun-tes sa!”^k

¹³Yesus kon aa napiut noan,
 “Auk parsai nol nahlae napiut se Ama Lamtua Allah.”

Hidim Yesus kon aa pait noan,
 “Ngat le! Auk mo nia,
 leo-leo nol Ama Lamtua Allah anan,
 man Un saos son bel Au, le Auk man papa-paidulis.”^l

¹⁴Undeng Ama Lamtua anan nas nam suma atuil biaas tuun, tiata Yesus kon musti daid atuli banansila el one. Ta Un musti daid atuli muna le, halas-sam Un haup in mate. Nini Un in mate ka, halas-sam Un haup in laok nuhu-dau nal uikjale kas tuang nga in kuasa ka. Ta tuang in daat isi na, man kil kuasa le mana-koet dasi-dais man in butu-kil nol hmate ka ngas. ¹⁵Nol un kon tao atuli li le lii in mate, didiin oen mudi-muid un in koma ka, banansila el ata ka. Mo halas ni, Yesus sao nal atuli li deng oen in lii na son. ¹⁶Ta langa son noan, Yesus maa le tulung Ama Lamtua ima-ii in ne sorga nguas lo. Molam Un maa le tulung kita, man daid upung Abraham in hua-koet. ¹⁷Undeng na, Yesus daid parsis banansila el kita, man daid Un pail-kakang son. Nini ela lam, Un daid kit tulu agama man in lapa dui, le tulung kit daek muid Ama Lamtua Allah in koma ka. Un kon tulu Un dalen kasiang nga bel kita. Nol eta Un aa elola lam, Un daek muid ela. Hmunan nu, kit upu kia-kaon nas nodan tulu agama las tuang tene ka, le tao in tunu-dadung, le halin Ama Lamtua kose soleng oen in kula-sala ngas. Halas ni, Yesus esa mate son, le Ama Lamtua kose soleng kit in kula-sala ngas. ¹⁸Dedeng Yesus nuli se apan-kloma kia ka, Un haup in susa-daat mamo isi. Muik in neleng Una kon, le halin Un tao kula. Mo Un nahi net lo. Undeng na, eta muik in neleng kit le tao kula kam, Yesus tulung kit kon, le halin kit nahing deken.

Ama Lamtua Allah Ana ka uhu dui deng upung Musa

3 ¹Elia pali-kaka me! Ama Lamtua Allah huil nal mi son, nol noken mi noan atuil man in dalen niu, man mam haup in nuli leo-leo nol Ama Lamtua Allah se sorgam. Tiata deng dais nias totoang, mi musti nangan bana-banan deng Lamtua Yesus in daek taung kit son nias. Ta kit hao son noan, Un na mo Ama Lamtua Allah Atulin in Nutus, nol Un kon nam kit Tulu Agama man in Lapa Dudui ka. ²Dedeng Ama Lamtua

^k 2:12: Buk in Naka-nahalit 22:23   ^l 2:13: Yesaya 8:17, 18

Allah nutus Yesus sa, Yesus tao muid Ama Lamtua in koma ngas totoang. Nini ela lam, Un daid banansila el upung Musa. Ta upung Musa kon tao muid Ama Lamtua Allah in koma ka, se dedeng un in lii-lau kit upu kia-kaon hmunan nua ngas.^m ³Mo ela kon no, Yesus muun dui deng upung Musa. Ta Yesus na mo, banansila el um lamtua. Na langa son noan, um lamtua ka muun dui deng atuil in loka-loka se um-elan na dalen na ngas. ⁴Atuli li mesa-mesam bangun-pii un uma-elan esa. Mo Ama Lamtua Allah bangun-pii totoang sa-saa lias. ⁵Tiata upung Musa tao muid Ama Lamtua Allah in koma ka, se dedeng un in daid atuil in loka-loka taung Ama Lamtua uma isin na ngas. Ta dedeng na, un tek meman asa man mam Ama Lamtua Allah in le dake ngas. ⁶Lamtua Yesus kon daek muid Ama Lamtua Allah in koma ka, mo Un nam atuil in loka-loka banansila el upung Musa lo. Undeng Un nam, Kristus, Ama Lamtua Allah Ana, man Un hulin meman son deng lolo hmunan nua, le belen maa se apan-kloma kia. Nol Kristus taan baktetebes in mana-koet Un Ama ka uma isin nas. Tiata, eta kit kil dididi kit in parsai kia, nol kit nahlae napiut se Kristus sam, kit kon haup in tamang le daid Un uma isin.

**Bali kudi le nang mi in parsai ka banansila
el mi upu kia-kaon nas deken**

⁷Undeng na, kaim musti tidi hngilan le hii babanan asa man Ama Lamtua Allah Koo Niu ka in aa son noan,
 “Leol neot nia, eta mi ming Ama Lamtua Allah in teka ka son nam:
⁸ bon baut banansila el,
 atuil nas deken,
 man lako-pait didiin taun buk aat se maan in ete tuun.
 Ta oen dai toe muid Musa pait lo,
 didiin naha-bubuit tam Ama Lamtua Allah
 keeh nal nol oen pait lo son.
⁹⁻¹⁰ Nangan tukun!
 Taun buk aat Auk tao taad herang bili-ngala
 se oen sila-matan nas!
 Mo oen taan in soba-naan Au tutungus.
 Undeng na Auk komali nol one, le tekas noan,
 ‘Mi niam, lai-lisin son!
 Ta mi bali kudi, le nang soleng Auk lalan na son,
 le muid se mi lalan in hilu ngas!’
¹¹ Auk keeh nal nol in ngat mi in daat ela ka pait lo son.
 Undeng na le Auk bahang mi noan,
 ‘Mi boel in taam le teen in kae leo-leo nol Auk pait lo son.’”ⁿ

^m 3:2: Buk in Kahi 12:7   ⁿ 3:7-11: Buk in Naka-nahalit 95:7-11

¹²Tiata pali-kaka me! Doha-doha, ta tamlom deng mia la muik in daek dadaat, le didiin un parsai pait lo, hidim bali kudi le nang Ama Lamtua Allah man in nuil napiut ta la. ¹³Banan dui ka lelo-lelo nam, mi tao teken apa dalen, mes nol mesa. Natang apa pait deken! Undeng mi hlapat tom in nole le tao kula, didiin mi kon daid bon batu, le tiu-hii Ama Lamtua Allah lo. ¹⁴Kit bisa daid Yesus Kristus tapan, le iin mes nol Una, sadi kit nahlae napiut se Una, banansila el dedeng kit in parsai Un babalu ka.

¹⁵Ta Ama Lamtua Koo Niu ka kon tek ela, noan,

“Leol neot ni eta mi ming Ama Lamtua Allah in teka ka lam,
bon baut banansila el atuil nas deken,
man lako-pait didiin taun buk aat se maan in ete tuun,
lole oen labang nol upung Musa.”^o

¹⁶Lam Auk le keket elia: atuil in ming upung Musa son, hidim bali kudi le nang soleng una ngas, asiis sa? Nas kit upu kia-kaon man upung Musa esa nol puting deng dale Mesir ras. ¹⁷Hidim, atuil in tao Ama Lamtua Allah le komali didiin taun buk aat tas, asiis sa? Nas kit upu kia-kaon nas kon. Ta oen nuil dadaat se maan in ete tuun na, didiin oen mates le puan se las. ¹⁸Hidim, atuil man tom in bahang deng Ama Lamtua Allah, halin boel taam le teen in kae leo-leo nol Un se dale na lo kas, asiis sa? Nas kit upu kia-kaon nas. Ta oen dai hii-ming se Ama Lamtua Allah lo.^p ¹⁹Tiata langa son, ta lo! Kit upu kia-kaon nas haup in taam se dale na le teen in kae leo-leo nol Ama Lamtua Allah lo, undeng oen parsai se Un lo.

Eta kit parsai Yesus Kristus sam, kit haup in nuil mole-daem nol Ama Lamtua Allah, banansila el kit teen in kae leo-leo nol Una

4 ¹Mo halas ni kit musti nangan blatas, undeng Ama Lamtua hid nabael noan, Un atulin nas haup in tene leo-leo nol Una. Tiata, tamlom deng mia la muik in hutun soleng asa man Ama Lamtua in hid son nia la. ²Ta kit kon ming haup dehet banan man kit upu kia-kaon nas in ming haup son na. Mo undeng oen parsai dehet na lo, tiata oen ontong lo. ³Mo eta kit parsai lam, kit haup le teen in kae leo-leo nol Ama Lamtua Allah. Ta hmunan nu, Un hid ela son nol kit upu kia-kaon nas, mo hidim Un komali le tekas noan,

“Auk keeh nal nol ngat mi in daek daat ela ka pait lo son.

Tiata Auk bahang mia, noan,

‘Mi boel in taam le teen in kae leo-leo nol Auk pait lo son.’”

Molota kit tana noan, dedeng Ama Lamtua koet apan-dapa ku nol apan-kloma kia ka, Un mana hidi meman son le Un atulin nas haup in tene, le nulis leo-leo nol Una.^q ⁴Se dehet deng Ama Lamtua Allah in koet

^o 3:15: Buk in Naka-nahalit 95:7-8   ^p 3:16-18: Buk in Kahi 14:1-35   ^q 4:3: Buk in Naka-nahalit 95:11

apan-dapa ku nol apan-kloma kia ka, muik in dula deng Ama Lamtua Allah teen in kae ka noan,

“Ama Lamtua daek hidis totoang kon,
ola ka, tom nol leol itu la,
Un tene.”^r

⁵Ne in dula tenga las pait tam, Ama Lamtua Allah aa nol kit upu kia-kaon nas noan,

“Mi boel in tama pait lo son,
le teen in kae leo-leo nol Au.”^s

⁶Tiata, Ama Lamtua Allah in koma ka le Un atulin nas teen in kae, halin nulis leo-leo nol Una. Mo kit upu kia-kaon man ming haup muna dehet banan nia ka, tamas nal lo. Undeng oen tao muid Ama Lamtua in koma ka lo. ⁷Mo nesa-nesang kon, Ama Lamtua huil oras didang, le halin Un atulin nas haup in tamas le teen in kae leo-leo nol Una. Ta Un pake upung Daud le tek noan,

“Neot ni, eta mi ming Ama Lamtua Allah in aa ka lam,
tao mi dalen nas didi banansila el batu ka deken,
mo hii nol babanan tia.”^t

⁸Dedeng upung Daud tek noan, “leol neot nia”, na un aa deng leol man Yosua nol kit upu kia-kaon nas upu-anan nas in tamas lakos dale Kana'an na lo. Ta oras upung Daud tek ela ka, oen totoang mates blaas son.” ⁹Undeng na, kit tana noan, Ama Lamtua mana oras didang son, le Un atulin nas teen in kae, halin nulis leo-leo nol Una. ¹⁰Nol atuil man in taam le teen in kae leo-leo nol Ama Lamtua Allah ka, kon tene deng un in dake ka son, banansila el Ama Lamtua tene tom nol leol itu la, se oras Un in daek hidi apan-kloma kia ka.” ¹¹Tiata dil dididi le halin mi tamam nal le teen in kae, nol nulim leo-leo nol Ama Lamtua Allah. Ta tamlom mo muik in taam nala lo, undeng un dai hii-ming Ama Lamtua in Teka-teka ngas lo, banansila el kit upu kia-kaon nas sa.

¹²Ta Ama Lamtua Allah in Teka-teka ngas tulu lalan in nuil toma ka. In Teka-teka nas muik kuasa le taam lakos kit dalen, le sukat kit in nangan na nol kit in koma-koma ngas totoang. Ta in Teka-teka nias memam nakan dui deng hela mes man dait tamang lako kit boan, le keteng ulat nol baang bating seen, le tao batlenga totoang. ¹³Se apan-dapa ku nol apan-kloma ki totoang, muik in buni-napang deng Ama Lamtua Allah lo, ta Un ngat net totoang sa-saa lias nol langa-langa. Nol mam kit musti laok situ-tal se Una, le tek totoang kit in lako-daek son nas.

^r 4:4: Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 2:2 * 4:5: Buk in Naka-nahalit 95:11

^t 4:7: Buk in Naka-nahalit 95:7-8 * 4:8: Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 31:7; Yosua 22:4

^v 4:10: Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 2:2

**Yesus daid Tulu Agama in Lapa Duidi, man uhu
dui deng tulu agama tuladang blaen nas**

¹⁴Kit musti kil dididi kit in parsai ka, undeng Ama Lamtua Allah Ana Yesus, daid kit tulu agama man lapa duidi son. Ta Un ne Ama Lamtua Allah sila ku son, le bela kita. ¹⁵Un bela kit nol babanan, undeng Un tana noan, kit niam, atuli. Eta muik in neleng kit le tao kula kam, kit nahing hlapat. Yesus kon tom in neleng banansila el kita, mo Un nahi net lo. ¹⁶Undeng na, maa le kit brain in laok dadani nol Ama Lamtua Allah, se Un del in prenta kua. Ta Un dalen na banan isi. Tiata, eta kit kohe-kanas se Una lam, taon elola ko Un tulu Un dalen banan na, le tulung kit tom nol oras sa.

5 ¹Atuling man oen nikit son le daid tulu agama in lapa dui ka, un osa la musti tulung atuli li, le halin oen butu-kil nol Ama Lamtua Allah. Un musti sium oen in bele ngas, nol oen hmukit in tunu-dadung ngas, le kil bel Ama Lamtua. Un kon musti bel hmukit in tunu-dadung, le halin Ama Lamtua kose soleng atuli li in kula-sala ngas. ²Eta muik atuli mes taan lalan in nuil toma ka lo, tamlom muik atuli mes sisa puti deng lalan na son nam, tulu agama na boel tao sus oen deken. Un dalen na musti banan nol one, undeng un nam kon atuil man nahi hlapat banansila el one. ³Undeng tulu agama la nam kon atuil in nahi hlapat banansila el one, tiata un musti bel hmukit in tunu-dadung, le Ama Lamtua kose soleng un in kula-sala ngas.^w ⁴Atuli li boel nikit apa ka esa le daid tulu agama in lapa dui deken. Ta suma Ama Lamtua Allah sii, man muik hak le huil atuli li ela, banansila el hmunan nu Un in nikit upung Musa kaka Harun na.^x

⁵Ela kon nol Kristus. Un nikit Apa ka le daid tulu agama in lapa dui lo. Ta hmunan nu, Ama Lamtua Allah esa man nikit Una, le tek noan,

“Ku niam Auk Anang,

Leol neot nia, Auk nikit Ku le kil prenta.”^y

⁶Nol muik in dula pait noan,

“Ku daid tulu agama man hnika mes el Melkisedek hmunan nua ka, molam Ku daid tulu agama didiin hidi nutus taan lo.”^z

⁷Dedeng Yesus in nuil se apan-kloma kia ka mana le hidi, Un tene taan lo nol in kohe-kanas, nol lilu mumuun, le nodan tulung Ama Lamtua Allah bel kuat-tes Una. Ta Un tana noan, Ama Lamtua in kuasa ka, bel boa-blingin nal Una. Kon Ama Lamtua Allah ming Yesus, undeng Un muid Ama Lamtua in koma ka nol baktetebes.^a ⁸Ta Yesus nam, Ama

^w 5:3: Atorang deng Tulu Agama las 9:7   ^x 5:4: Dehet in Puit deng Dale Mesir 28:1

^y 5:5: Buk in Naka-nahalit 2:7   ^z 5:6: Buk in Naka-nahalit 110:4   ^a 5:7: Matius 26:36-46; Markus 14:32-42; Lukas 22:39-46

Lamtua Allah Ana. Mo ela kon no, Un musti haup in susa-daat, le halin Un tui muid Ama Lamtua Allah in koma ka. ⁹Hidim meman baktetebes Un tao muid Ama Lamtua in koma ngas totoang. Tiata halas nia, Un daid Peke in kil Boa-blingin, taung totoang atuil in parsai Una ngas, le halin oen haup in nuli napiut nol Ama Lamtua Allah. ¹⁰Ta Ama Lamtua nikit Yesus son le daid tulu agama, man hnika mes el tulu agama Melkisedek hmunan nua ka.

Soleng mi in parsai Kristus sa deken

¹¹Muik dasi mamu nabale, man Auk le aa deng Kristus nol Melkisedek, mo Auk sus in tek dais nas bel mi nol langa-langa, undeng mi banansila el tana-ana blutu ngengo man nangan taan babanan nal lo bii ka.

¹²Molota mi niam, parsai blaun son. Muid in toma ka lam, mi musti daid guru son, le tui atuil tenga las. Taan lo molota, mi banansila el tana-ana blutu mea, man kaa taan lo bii mo halas-sam niun taan sus tuun. Mi parlu atuli in tui mi dasi-dais peke deng Ama Lamtua in Dula Niu ka nabale. ¹³Auk sukat mi nol tana-ana blutu mea ela, undeng mi nangan taan in tui laih hmunan deng Kristus, le halin nuil lolo nol babanan na lo bii.^b ¹⁴Mo eta tana-ana blutu mea ki tene maa kam, un niun sus lo ka, mo un kaa kakaat didi. Na banansila el atuil in tui didiin nangan taan baktetebes Ama Lamtua in tui ka, le halin un taan ol man banan, nol ol man daat ta.

6 ¹Tiata mi musti tui in tui man muun dudui ngas, undeng mi in tui deng Kristus sa nesang buit son. Tiata halas ni mi tui ulang in tui hmunan nas deken tia, man tek noan: atuli li musti nang soleng oen in kula-sala ngas; tui deng atuli li in parsai se Ama Lamtua Allah; ²tui deng in sarani; tui deng in totong iman le sium Ama Lamtua Koo Niu ka; tui deng mam Ama Lamtua Allah tao atuil in mate ngas le nulis pait; nol tui deng mam atuli li laok situ-tal se Ama Lamtua, le sium Un in nutus sa noan, asii man haup in nuli napiut nol Una, mo asii man lo ka. ³Mo eta Ama Lamtua bel dola kam, maa le kit tui taplaeng pait. Ta auk le tui mi dais man in muun dudui ngas.

⁴⁻⁶Molota, muik atuli nangan taan deng Kristus in tui ngas son, nol oen kon haup net Ama Lamtua Allah dalen banan na son, didiin Un niung Un Koo Niu ka maa bel one. Oen taan Ama Lamtua in Teka-teka ngas son, nol oen kon taan Un in kuasa, man mam Un pake eta apan-kloma ki le kiamat ta son. Mo ela kon no, oen soleng oen in parsai ka son, hidim bali kudi le nang soleng Kristus. Undeng na, bet muik lalan pait le oen haup in nodan ampong, halin nulis babanan pait nol Ama Lamtua Allah lo. Ta etan atuli li pesang baktetebes lo kam, na banansila el oen esan man

^b 5:12-13: Korintus mesa la 3:2

pauk tele Ama Lamtua Ana ka pait se kai sangsuli dapa, hidim bilu-aa Un se atuil hut mamu silan.

⁷Atuil tuladang ela ka, banansila el dale man puting isin banan lo ka. Molota, eta ulan na maa son nam, dale banan na nam puting nal isin man muik ambak taung atuil in daek klapa ngas. Hidim Ama Lamtua Allah niung hangun banan, le tao dale na isin mamu taplaeng. ⁸Mo atuling in bali kudi Kristus sa, banansila el dale man in puting duli tuun na. Nol duli na muik ambak lo. Nesang lo kon, Ama Lamtua Allah maa le nahu hukung se dale na. Hidim Un loe soleng isin man muik ambak saa lo na.^c

⁹Kaka-pail in namnau me! Auk aa mumuun buit ela, mo auk kon tana noan, mi bali kudi Kristus lo. Lole mi parsai se Un son, nol mi in nuli ka kon muik isin banan. ¹⁰Tiata nangan, ta Ama Lamtua Allah dalen na lolo, nol Un kon nadidingun mi lating ngas lo. Ta mi daek mumuun son le tulung Un atulin nas, nol namnau one. Lolo hmunan nua, meman mi lako-daek Un osa la son. Nol mi daek ela nabale. ¹¹Mo halas ni, auk in koma ka le mi totoang daek mumuun dui pait, le tao muid ela napiut didiin hidi. Nini ela lam, mam mi sium nal totoang dais banan, man mi in nahlae se Ama Lamtua Allah kas. ¹²Sadi mi daid osan daat deken! Mi musti not muid atuil in parsai Ama Lamtua Allah nesang son nas. Ta oen nahlae tutungus se Una, didiin oen sium nal asa man Un in hid son na.

¹³⁻¹⁶Tuladang el kit upun Abraham. Hmunan nu Ama Lamtua Allah butu-kil in hida nini sumpa. Eta atuli li nikit in sumpa kam, taom un nini Ama Lamtua Allah ngala ka, le halin Ama Lamtua daid un saksin, undeng Ama Lamtua nam, dui deng una. Nol eta muik dasi lam, totoang atuli li tana noan, atuling na in aa ka, meman toma, undeng un sumpa nini Ama Lamtua Allah ngala ka son. Na meman lalan deng atuli li tuun. Mo dedeng Ama Lamtua Allah nikit sumpa nol kit upun Abraham ma, Un nini Un ngala ka esa, undeng muik in dui deng Una lo. Un hid noan,

“Mam Auk bel hangun banan mamu-mamu se ku,
nol ku in hua-koet tas.

Mam oen mamu keko lako,
didiin muik atuli kaih nal oen lo.”^d

Ama Lamtua Allah hid ela, mo nesang halas-sam kit upun Abraham sium asa man Ama Lamtua in hid son na, molam un parsai nol nahlae napiut se Ama Lamtua. ¹⁷Nini ela lam, kit tana noan, eta Ama Lamtua tao in hida nol Un atulin nas sam, Un butu-kil in hida na nini sumpa, le halin tulu bel noan, asa man Un in hid son na, meman toma nol seda lo. ¹⁸Ta muik dasi dua man seda boles lo. Mesa la, mo Ama Lamtua in hida

^c 6:8: Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 3:17-18   ^d 6:13-16: Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 22:16-17

ka. Nol dua la, mo Un in sumpa ka, man Un pake le daid in kila, deng Un in hida na ka. Tiata eta Ama Lamtua hid dasi mes son nam, taon elola ko Un daek mudin, undeng Un nam aa kam nole lo. Tiata kit lii-tiud nol Un in hida ka deken. Kit lail laok nuting le haup boa-blingin se Un son, tiata halas ni kit natang nol nahlae napiut se Un tuun. ¹⁹Nini ela lam, kit dalen ni hutluul lo son, banansila el lui mes man puti nal son deng len na, le lako nahlae se maan in nahu ka. Ta kit nahlae se Yesus Kristus man daid kit tulu agama in lapa dudui ka. Hmunan nu, tom nol atuil Yahudi las leol banan na, tulu agama in lapa dudui ka tama muid kitu tene in loen keke Kamar in Niu Dudui ka, le taam lako saol Ama Lamtua Allah se la. ^e ²⁰Mo halas ni Yesus taam lako muna son, le sai lalan bel kita. Ta Un kon nam tulu agama in lapa dudui, man hnika mes el Melkisedek hmunan nua. Mo Yesus uhu dui deng tulu agama tuladang blaen nas, undeng Un teen tatahan in lako-daek Un osa la lo. ^f

**Melkisedek nam tulu agama man lapa dui deng, tulu
agama in ngaal Lewi ka nol un in hua-koet tas**

7 ¹⁻³Hmunan nu, Melkisedek daid laih se kota Salem. Un kon tulu agama taung atuil in todan-lahing se Ama Lamtua Allah in Lapa Dudui ka. Un ngala ka nahin na noan, “Lahing Dael Lolo”. Nol Laih Salem ma nahin na noan, “Laih Dame”. Muik in taan Melkisedek nam in hua-koet deng asii ka lo. Muik atuli in taan un ama ka, un ina ka, nol un upu kia-kaon nas lo. Muik in taan dehet deng hua un blinga, tamlom un mate blingan na lo. Atuli li suma taan tuun noan, un nam mo laih deng kota Salem, nol tulu agama bel Ama Lamtua Allah. Mo un kon banansila el Ama Lamtua Allah Ana ka, undeng un kon tulu agama man in lako-daek un osa la tutungus.

Oe mesan na, lahi ila lo maas nonool oen tentara las, le nuhu-dau upung Abraham tapan nas sa-saa las. Kon upung Abraham leo-leo nol un tapan nas laok hote-dait nolas, didiin oen tao tehen lahi-laih nas. Hidim upung Abraham nol un tapan nas kat pait totoang sa-saa nas. Nikit upung Abraham pait kon, Melkisedek puti deng kota Salem le laok sodo-sium una. Hidim un aa le bel upung Abraham hangun noan, “Nang le Ama Lamtua Allah in Lapa Dudui ka, bel hangun se ku.” Hidi na kon, upung Abraham bating bel Melkisedek op mes deng op hngulu, deng totoang sa-saa man un in nuhu-dau nal pait son nas. Un tao ela, undeng Melkisedek na mo, tulu agama deng Ama Lamtua Allah in Lapa Dudui ka. ^g

⁴Nangan babanan dehet in deng Melkisedek nia! Upung Abraham belen op mes deng op hngulu, deng totoang sa-saa man in banan dui,

^e 6:19: Atorang deng Tulu Agama las 16:2   ^f 6:20: Buk in Naka-nahalit 110:4

^g 7:1-3: Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 14:17-20

man un in kat pait son nas. Tiata langa son noan, Melkisedek na mo atuil tene. ⁵Molota dedeng na, Ama Lamtua Allah nikit atuil le daid tulu agama lo bii. Maa lius upung Abraham, kia Lewi, halas-sam Ama Lamtua Allah nikit una, nol un in hua-koet tas, le daid tulu agama bel upung Abraham in hua-koet tas totoang. Hidi nam, Ama Lamtua Allah kon bel atorang noan, atuil deng ngaal Lewi la, man muik hak le sium op mes deng op hngulu, deng oen pail-kakan ngaal didang in se Israel las.^h

⁶Mo Melkisedek nam, in hua-koet deng ngaal Lewi lo. Ela kon no, upung Abraham bating belen op mes deng op hngulu las, ta muid una lam Melkisedek nam, atuil tene. Dedeng na, upung Abraham sium in hida son deng Ama Lamtua Allah le bel un hangun. Mo ela kon no, Melkisedek aa noan, “Nang le Ama Lamtua Allah in Lapa Dudui ka, bel hangun se ku.”

⁷Ni man daid tada noan, Melkisedek nam, atuil tene. Undeng atuil in aa le bel hangun na, taon elola ko tene dui deng atuling in sium hangun na.

⁸Tulu agama las totoang muik hak le sium op mes deng op hngulu las. Mo undeng oen suma atuil bias tuun, tiata nesa-nesang kon oen mates. Tulu agama Melkisedek kon sium op mes deng op hngulu las. Mo un nuli napiut, undeng Ama Lamtua Buk Niu ka tek deng un in maet son lo. ⁹⁻¹⁰Undeng upung Abraham bating bel Melkisedek op mes deng op hngulu, deng sa-saa nas, tiata atuli li muik in nangan noan, upung Abraham kon baen bel un hua-koet man in hua lo bii ngas. Nini ela lam, kit haup in nangan sodo noan, upung Abraham baen meman op mes deng op hngul taung un kia Lewi meman son.ⁱ

Kit parlu tulu agama tuladang balu, undeng tulu agama tuladang blaen nas, kose soleng nal atuli li in kula-sala ngas nol babanan lo

¹¹Dedeng Lewi in hua-koet tas daid tulu agama ka, Ama Lamtua huil upung Musa kaka Harun muna, le daid tulu agama in lapa dui. Tulu agama las osa la, tulu lalan bel atuli li le oen haup in nuil niu, le babanan nol Ama Lamtua. Oen tao muid atorang ngas totoang kon no, tulu agama tuladang el Harun, tao nal oen le daid niu babanan lo. Undeng na, le oen parlu tulu agama didang, man tuladang nga el Melkisedek. ¹²Mo eta tulu agama tuladang balu ka, seda tulu agama tuladang blaen na lam, atorang blaen nas kon musti sedas.

¹³Na langa son noan, tulu agama tuladang balu ka, mo Yesus na. Ta ngaal didang hua Una, mo deng ngaal Lewi la lo. Muid upung Musa atorang nga lam, tulu agama tuladang el Harun, suma maa deng ngaal Lewi la tuun, boel deng ngaal didang lo. ¹⁴Mo totoang atuli li tana noan, kit Lamtuan Yesus Kristus huan deng ngaal Yahuda. Molota muid upung Musa atorang nga lam, muik tulu agama deng ngaal na lo.

---

^h 7:5: Buk in Kahi 18:21   ⁱ 7:9-10: Muid atuil Yahudi las sam, atuli li upu-anan nas muik meman son ne oen upu kia-kaon nas apan nas.

¹⁵Mo Ama Lamtua Allah pake atorang blaen na pait lo son, undeng halas ni muik Yesus, man daid tulu agama tuladang balu, banansila el Melkisedek. ¹⁶Ta muid upung Musa atorang nga lam, tulu agama tuladang blaen nas musti puit maas deng ngaal Lewi la. Mo Yesus maa deng ngaal na lo. Ela kon no, Ama Lamtua Allah nikit Un le daid tulu agama tuladang balu, undeng Un muik kuasa le nuli hidi nutus taan lo, nol muik in tao didaan nal Una lo. ¹⁷Ta Ama Lamtua in Dula Niu ka dul noan,

“Ku daid tulu agama man tuladang el Melkisedek hmunan nua ka. Molam Ku daid tulu agama didiin hidi nutus taan lo.”^j

¹⁸Un nahin na noan, atorang blaen nas muik kuasa le tulung atuli li lo. Tiata Ama Lamtua Allah pake atorang blaen, man hmunan nu Un beles se upung Musa ngas pait lo son. ¹⁹Undeng atuli li nuil muid atorang blaen nas kon no, oen muik kula-sala nabale. Tiata halas nia, Ama Lamtua sai lalan banan dui son, le halin nam kit haup in nuil daem nol Una.

**Yesus nam, Tulu Agama man uhu dui deng
tulu agama tuladang blaen nas**

²⁰⁻²¹Hmunan nu, oras Ama Lamtua Allah nikit Lewi in hua-koet tas le daid tulu agama ka, Un hida, nol nikit sumpa saa nol oen lo. Mo dedeng Ama Lamtua Allah nikit Yesus le daid tulu agama ka, Un hid noan,

“Auk niam, Lamtua!

Auk sumpa, Auk seda asa man Auk in hid son ni lo.

Auk nikit Ku daid tulu agama,

le Ku lako-daek Ku osa la tutungus.”^k

²²Nini Ama Lamtua Allah in hid ela ka, Un bel kit Yesus le daid in kila, noan, Un le but in hida banan dui pait nol kita.

²³Hmunan nua, tulu agama tuladang blaen nas tom in seda tutungus, undeng oen mates. Tiata musti muik tulu agama mamo. ²⁴Mo Yesus nam, tulu agama tuladang balu man nuli napiut, nol Un kon lako-daek Un osa la tutungus. Tiata parlu atuli in seda Una lo. ²⁵Yesus bel boa-blingin nal totoang atuil in le maa bus el Ama Lamtua Allah ngas nini Una apa ka esa. Un tao nal ela didiin hidi nutus taan lo. Nol Un daid atuil dalen, man laok saol Ama Lamtua Allah tutungus, le halin tulung one.

²⁶Yesus nam, tulu agama in lapa dui man kit parlun isi. Lole Un nam, Atuil Niu man muik tahan kula-salan saa lo. Un nam el atuil biasa li le tao kula-sala tutungus lo. Ta Ama Lamtua Allah nikit Un lapa-lapa son, dui deng totoang in ne apan-kloma kia nol in ne sorga nguas. ²⁷Undeng na le Yesus banan dui deng totoang tulu agama tuladang blaen nas.

^j 7:17: Buk in Naka-nahalit 110:4   ^k 7:21: Buk in Naka-nahalit 110:4

Hmunan nu, oen musti keo hmukit in tunu-dadung lelo-lelon, le halin Ama Lamtua Allah kose soleng oen in kula-sala ngas muna'. Hidi halas-sam oen keo hmukit taung in kose soleng atuli li in kula-sala ngas lolen. Mo Yesus sam, parlu in tao ela oe-oe lo ka, undeng Un sao Un apa ka esa oe mes sii, le daid in sui-nahat son. Na nola, le Ama Lamtua kose soleng totoang atuli li in kula-sala ngas.¹

²⁸Muid upung Musa atorang nga lam, oen nikit atuil biasa li le daid tulu agama in lapa dui. Mo oen muik kula-sala nabale. Tiata Ama Lamtua Allah tao in hida balu noan, Un le nikit Un Ana ka daid Tulu Agama in Lapa Dui. Undeng Un Ana ka, muid Un in koma ka tutungus.

**Ama Lamtua Allah nini Kristus le but in hida balu,
man banan dui deng in hida blaas nas**

8 ¹Tiata, auk in aa muun dui ka elia: halas ni kit muik tulu agama, man in uhu dui deng tulu agama hmunan nua ngas son. Un na mo, Yesus. Un daad le kil bandu ne sorga, ne Ama Lamtua Allah in Lapa Dudui ka halin kanan na.^m ²Nol Un kon lako-daek Un osa la ne Ama Lamtua Allah maan in kohe-kanas esa ka. Maan na ka, Ama Lamtua Allah esa man koet, mo atuli li lo.

³Tulu agama in lapa dui ngas taom kil in bele, nol hmukit in tunu-dadung le bel Ama Lamtua Allah. Tiata Yesus kon musti kil in bele taung Ama Lamtua Allah. ⁴Mo Yesus lako-daek Un osa la se apan-kloma ki lo. Undeng se apan-kloma kia lam, muik tulu agama man kil in bele, nol hmukit in tunu-dadung taung Ama Lamtua Allah son, muid upung Musa atorang nga. ⁵Oen lako-daek oen osa la son, se Hleep in Kohe-Kanas man tuladang nga el maan in kohe-kanas ne sorga kua ka. Ta dedeng upung Musa le koet Hleep na ka, Ama Lamtua Allah tek nuting un noan, “Nangan babanan! Ku musti daken babanan muid tuladang Auk in tulu bel ku son, se leten nu dapa ka!”ⁿ ⁶Mo Yesus osa la muun dui deng tulu agama tuladang blaas nas. Ta halas ni, Ama Lamtua Allah but in hida nini lalan man in banan dui son, undeng Un kon nini Yesus le daid hleten, le halin atuli li haup in dame nol Ama Lamtua Allah.

⁷Hmunan nu, Un but in hida nol upung Musa, se dedeng Un in niung atorang ngas sa. Mo ela kon no, atuli li nuil niu baktetebebes muid atorang nas lo. Tiata oen haup in babanan nol Ama Lamtua Allah lo. Undeng na, halas ni parlu in hida man banan dui pait. ⁸Ta hmunan nu, Ama Lamtua Allah kaing Un atulin nas, undeng oen kaliut Un atorang blaas nas oe-oe son. Nikit Un tahang nal nol oen lo son kon, Un koon-mali le tekas noan, “Hii-ming babanan, ta Auk niam Lamtua!

---

¹ 7:27: Atorang deng Tulu Agama las 9:7   ^m 8:1: Buk in Naka-nahalit 110:1   ⁿ 8:5: Dehet in Puit deng Dale Mesir 25:40

Taon elola ko mam Auk but in hida balu
nol bangsa Israel,
nol ngaal Yahuda.

⁹ In hida man mam Auk le but nol one ka,
tatai nol in hida man hmunan nu Auk in but son
nol oen upu kia-kaon nas lo.

Ta hmunan nu Auk kil oen iman nas,
le nol puting oen deng dale Mesir.

Mo oen dai daek muid
asa man oen in hid son nol Au ka lo.

Undeng na le, Auk toe muid oen pait lo son.

¹⁰ In hida man Auk in le but nol ngaal Israel la ka,
lin na elia:

Mam Auk tao Auk atorang ngas, se oen in nangan na.

Nol dul Auk prenta las, se oen dalen nas.

Hidim, Auk daid oen Lamtuan,
nol oen daid Auk atulin.

¹¹ Mam oen parlu in tui oen tapan nas,
nol oen pail-kakan nas pait lo ka, noan,
'Mi musti taan Ama Lamtua!'

undeng oen totoang taan Auk nol babanan son,
kilan deng in ana blutu dui ngas lako pes in tene dui ngas.

¹² Nol Auk le tulu bel oen Auk daleng boa-ili lia,
tiata Auk nadidingun soleng oen in kula-sala ngas.”^o

¹³ Oras Ama Lamtua aa noan, Un le but in hida balu nol one ka, nahin na
noan, in hida blaana, pake lo ka. Nol nesang lom in hida blaana na ilang.

Lamtua Yesus daid in todan-lahing man banan dui deng in todan-lahing blaana nas

9 ¹ Auk le tek nuting pait elia: dedeng Ama Lamtua Allah but in hida
laih hmunan na nol kit upu kia-kaon nas sa, Un kon niung atorang
le oen bangun-pii maan in kohe-kanas, halin oen todan-lahing Un muid
atorang nas in koma ka. ² Se maan in kohe-kanas na, muik kintal nol
hleep tene mesa. Se hleep na kamar muka la, muik maan in todo hadut
nol mija mesa, man taom tulu agama las pake le pesang ruti taung in bel
Ama Lamtua Allah. Kamar muka la, oen noken noan, *Ama Lamtua Allah
Kamar Niu ka.*^p

³ Muik kitu bleha tene mes holti le kele kamar mes didang, man oen
noken noan, Ama Lamtua Allah Kamar in Niu Dudui ka. ⁴ Se kitu na in

^o 8:8-12: Yermia 31:31-34   ^p 9:2: Dehet in Puit deng Dale Mesir 26:1-30, 25:23-40

^q 9:3: Dehet in Puit deng Dale Mesir 26:31-33

salo ka, muik mija lil-mea mesa, man oen pake taung in tuun kemenyan le buin bingis bel Ama Lamtua Allah. Nol se Kamar in Niu Dudui ka dalen, muik kaban lil-mea mesa, man oen noken noan, *Kaban in Hida*. Se Kaban na dalen, oen nisi sa-saa hmunan, le halin atuli li nangan net deng Ama Lamtua Allah in hida, man Un but nol oen son na. Se na muik tofles lil-mea mesa, man nisi nini ruti *manna*. Ruti na, ruti man hmunan nu Ama Lamtua Allah niung deng apan nua, le bel kit upu kia-kaon nas, se dedeng oen lubus se epeng nguas sa. Se kaban na kon, muik upung Harun hnikan man hmunan nu nupu neta ka. Nol baut bleha man Ama Lamtua Allah pake le dul Un Atorang, man hmunan nu Un beles se upung Musa ka.^r ⁵Se kaban na in tunga ka, muik patung dua man muun isi. Patung nas hnika ka el Ama Lamtua Allah ima-ii in muik dila ne sorga nguas, man dil nol dila ngas hehan le kabut kaban na, undeng maan na tulu bel Ama Lamtua Allah dalen in kasiang nol atuli lia ka. Mo halas ni, auk muik oras le nahdeh totoang deng sa-saa nias lo.^s

⁶Oen in mana-koet sa-saa in se Ama Lamtua Allah Hleep in Kohe-Kanas sa dalen na ka, meman ela. Hidim lelo-lelon nam tulu agama las puti-taam laok kamar muka la, le lako-daek oen osa las se na.^t ⁷Mo suma tulu agama Yahudi las tuang tene ka sii, man boel in taam laok se Ama Lamtua Allah Kamar in Niu Dudui ka. Un boel taam laok nol oras dadahut lo, ta suma Un in tama ka taun mesa lam oe mes sii. Nol eta un tama lam, un musti kil daal deng hmukit in tunu-dadung, le hiti laok se Kaban in Hida ka in tunga ka. Daal na nahin na noan, nang le Ama Lamtua Allah kose soleng tulu agama na, nol un atulin nas in kula-sala ngas totoang, lako pes kula-sala man oen in taon nol in taan lo ngas kon.^u

⁸Ama Lamtua Allah nini Un Koo Niu ka son, le bel kit in nangan tana noan, eta kitu tene na kele lalan in taam laok bus el Kamar in Niu Dudui ka nabale lam, nahin na noan, atuli li haup in taam laok se Ama Lamtua sila ka lo bii, etan atorang blaas nas muik nabale. ⁹Ta nas totoang daid in not, man Ama Lamtua Koo Niu ka pake, le tui kit man in nuil nabaal hahalas nia ngias. Hmunan nu, kit upu kia-kaon nas kil in bele nol hmukit in tunu-dadung, laok bel tulu agama las, le halin Ama Lamtua Allah kose soleng oen in kula-sala ngas. Mo oen kil hmukit in tunu-dadung mamamo ela kon no, hmukit in tunu-dadung nas tao nal oen dalen nas daid niu lo, nol tao ilang nal kula-sala man oen nangan

---

^r 9:4: Dehet in Puit deng Dale Mesir 30:1-6, 25:10-16, 16:33; Buk in Kahi 17:8-10; Dehet in Puit deng Dale Mesir 25:16; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 10:3-5   ^s 9:5: In dula dais Yunanin mo nia kia, noken Ama Lamtua ima-ii in muik dila deng sorga ngas sam, 'kerubim'. Mo Ama Lamtua ima-ii in deng sorga man muik dila lo ngas sam, oen noken noan, 'angelos'. Ngat se *Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka* 3:24, nol *Dehet in Puit deng Dale Mesir ra* 25:18-22.   ^t 9:6: Buk in Kahi 18:2-6   ^u 9:7: Atorang deng Tulu Agama las 16:2-34

netas tutungus se oen dalen na ngas lo. ¹⁰Tiata asa man oen in tao ka, suma muid atorang agama la tuun. Muik atorang man prenta noan, oen boel kaa ni lo, nol boel niun na lo. Muik atorang didang pait noan, oen musti boe-baes oen apan nas nol oen sa-saa las muid atorang nga in koma. Molota atorang nas totoang, suma mana-koet nal atuli li apa likun na tukun, mo mana-koet nal in ne atuli li dalen na ngas lo. Mo ela kon no, atorang nas musti laok napiut, didiin Ama Lamtua Allah seda nini atorang balu.

¹¹Mo halas ni, Atuling man Ama Lamtua Allah in hid meman deng lolo hmunan nua ka muik son. Un na mo, Kristus. Un maa son le daid kit tulu agama in lapa dui, nol Un kon tao dais banan bel kit son.^v Un lako-daek Un osa la, banansila el tulu agama tuladang blaas nas, mo Un daek se maan in kohe-kanas man muun dudui ka. Un maan in kohe-kanas sa, muik ne apan-kloma ki lo, undeng atuli li man daek maan na lo. ¹²Kristus kon taam lako se Kamar in Niu Dudui ka dalen, le situ-tal se Ama Lamtua Allah, banansila el tulu agama in lapa dui tuladang blaas nas in daek taun mesam oe mesa ka kon. Oras Un taam lako ka, Un kon kil dala le bel Ama Lamtua Allah. Mo muik in bakisan. Ta Kristus kil daal deng hmukit in tunu-dadung lo. Un in kila ka, Un dala ka esa, undeng Un mate son le daid in sui-nahat taung kita. Mo Kristus kil tamang Un dala ka oe mes sii, le sas-sao kit deng kula-sala ka didiin son na.

¹³Tiata Kristus dala ka, meman muun dui deng hmukit tas dala ngas. Ta muid upung Musa atorang nga lam, atuil in tao kula ngas hmomos, nol tatai in taam le todan-lahing se Ama Lamtua Allah lo. Oen musti lakos se tulu agama las le tao hmukit in tunu-dadung, halin hmukit na dala ka tao niu oen pait. Muik in tunu-dadung mamo man nodan laen dala nol aus heteng dala. Muik atorang mes pait noan, eta atuli sepo tom atuil hmate kam, un daid hmomos se Ama Lamtua sila son. Eta atuling na le daid niu kam, tulu agama la musti kat auh lisin deng aus heteng in tunu-dadung nga. Hidim kil auh na, le laok hising se atuling hmomos sa, halin un daid niu pait.^w

¹⁴Tiata, eta hmukit dala ka tao niu nal atuli li aap-sisin likun man hmomos sa lam, salolen nol Kristus dala ka la! Ta Un dala ka, man tao holoat kit son deng in kula-sala ngas, nol tao niu kit dalen nias. Undeng kit in kula-sala ngas man tao bakisan kit deng Ama Lamtua. Oras Kristus in mate ka, Ama Lamtua Allah Koo Niu in nuil tutungus sa tulung Kristus, le Un sao Un apa ka bel Ama Lamtua, banansila el hmukit in tunu-dadung man muik in daat ana mes bubuit lo kon na. Tiata halas ni

---

^v 9:11: In dula dais Yunanin man banan dui ngas dul noan, “Un daek dais banan taung kit son.” Mo muik in dula teng dul noan, “Un le daek dais banan taung kita.” ^w 9:13: Atorang deng Tulu Agama las 16:15-16; Buk in Kahi 19:9, 17-19

kit haup in todan-lahing Ama Lamtua Allah man in nuil tutungus sa nol in toma.

¹⁵Undeng Kristus dala ka uhu dudui, tiata Ama Lamtua Allah pake Una, le but in hida nol totoang atuil man Ama Lamtua Allah in haman son, le daid Un atulin nas. Ta dedeng Kristus mate le sui-nahat atuli lia ka, Un kon sui-nahat kit upu kia-kaon nas, deng kula-sala man oen in daek son se hmunan nua ngas, se dedeng Ama Lamtua Allah but in hida blaana na nol one ka. Undeng na, oen kon haup in nuli napiut nol Ama Lamtua Allah son.

¹⁶Auk nini kleta deng atuil in sium pusaka, banansila el ama mes dul surat in hida, le mam bel un ana ka pusaka. Mo un ana ka halas-sam haup in kil pusaak na, eta un ama ka mate son. ¹⁷Ta eta un ama ka nuli nabale lam, un ana ka haup in sium pusaak man ama ka in hid son, ne surat in hida ka dalen na lo bii. ¹⁸Ela kon nol Ama Lamtua Allah in hida hmunan na, man Un butun nol kit upu kia-kaon nas. Oen boel sium asa man Ama Lamtua in hida ka, eta muik mes mate muna son. Undeng na le oen in tunu-dadung pake hmukit dala ka, daid taad noan muik in mate son. ¹⁹Oe mesan na, upung Musa tao nakbuan kit upu kia-kaon nas, le un tek beles totoang prenta man in muik ne atorang man Ama Lamtua in niung maa son nas. Hidi nam, upung Musa keo aus-sapi nol laen, hidim kat oen dalan nas, le kutang nol ui. Un kon nini bung mea le but nakbua kai klehen blutu kas. Hidim un dopon laok se daal na dale, le hiti-hiti laok se Ama Lamtua Allah in Dula ka, nol hiti laok se atuli las totoang.^x ²⁰Upung Musa hiti-hiti daal na le lako, nol aa noan, “Daal nia kia, daid tada noan, Ama Lamtua Allah but in hida nol mia. Eta mi tao muid Un prenta las totoang ngam, mam Un kon bel totoang asa man Un in hid son nas.”^y ²¹Upung Musa kon hiti-hiti daal na lako se Hleep in Kohe-kanas sa, nol totoang sa-saa in se la ngas, man oen pakes le todan-lahing se Ama Lamtua Allah.^z ²²Ta muid Ama Lamtua atorang nga lam, naha-bubuit deng in hmomos sas totoang, musti tao nius nini dala. Tiata, eta atuli li le daid niu deng oen in kula-sala ngas sam, musti tao nius nini daal kon.^a

²³Asa man auk in dehet deng kit upu kia-kaon nas, nol oen Hleep in Kohe-Kanas sa, totoang nas suma in naleta tuun, le halin kit nangan taan Ama Lamtua Allah maan in kohe-kanas baktetebebes, in ne sorga kua. Ta eta tulu agama tuladang blaana nas le taam laok hlepe la dale, halin todan-lahing se Ama Lamtua Allah lam, oen musti tao niu totoang nas muna le, nini hmukit in todan dala. Ama Lamtua Allah maan in kohe-kanas ne sorga ku kon musti niu. Mo musti nini daal man in uhu dui

^x 9:19: Alkitab dais Yunanin na tek noan kai klehen nias ngalan ὑσσωπος (*hyssopus*).

^y 9:19-20: Dehet in Puit deng Dale Mesir 24:6-8   ^z 9:21: Atorang deng Tulu Agama las 8:15   ^a 9:22: Atorang deng Tulu Agama las 17:11

deng hmukit tas dala ngas. ²⁴Kamar in Niu Dudui man Kristus in tama ka, na kamar ne Hleep in Kohe-Kanas man atuli li in dake ka lo. Ta Hleep in ne dale-dapa nia ka, suma in not tuun deng Hleep in Kohe-Kanas esa man in ne sorga kua. Kristus tama lako sorga le bela kit se Ama Lamtua Allah sila. ²⁵Hmunan nua, tulu agama in lapa dui ka, taun-taun nam musti taam laok oe-oe se Kamar in Niu Dudui ka, nol kil hmukit dala le bel Ama Lamtua Allah. Mo Kristus ela lo. Undeng Un suma tama son oe mes sii, nol kil Un dala ka esa. ²⁶Ta eta Un musti tama taun-taun banansila el tulu agama blaen nas sam, na nahin na noan, Un musti mate oe-oe, le kose soleng atuli li in kula-sala ngas, kilan deng lo-lolo apan-kloma ki in dadi ka, maa pes leol neot nia. Molota Un tao ela lo. Ta tom nol Ama Lamtua oras sa, Un mate son suma oe mes sii, le kose soleng totoang in kula-sala man atuli li in dake ngas. ²⁷Tiata langa son noan atuli li mate suma oe mes sii. Mo hidi na lam, un musti lako saol Ama Lamtua Allah, le halin Ama Lamtua presa-ketan una. ²⁸Ela kon nol Kristus. Un mate le sao Un apa ka daid in sui-nahat oe mes sii. Nol mam Un kon pait maa. Mo Un maa le mana-koet atuli li in kula-sala ngas lo, undeng Un daek hidi os na son. Ta Un maa le bel boa-blingin totoang atuil in nahlae se Una ngas.^b

Kristus mate oe mes sii, le halin atuli li haup in nuil babanan napiut nol Ama Lamtua Allah, didiin hidi nutus taan lo

10 ¹Eta kit le nangan taan baktetebes deng Ama Lamtua Allah in koma ka lam, atorang man Un bel kit upu kia-kaon nas sa, langa isi lo nabale. Ta nas suma hlen tuun deng dasi-dais banan man Ama Lamtua Allah in le bel kita ngas. Tiata atuli li muid atorang nas, le kil hmukit in tunu-dadung tutungus kon no, nas tao ilang nal oen in kula-sala ngas babanan lo. ²Ta eta atorang nas tao ilang nal oen in kula-sala ngas sam, oen kil hmukit in tunu-dadung pait lo ka, undeng oen nangan nakeon oen in kula-sala ngas se oen dalen nas pait lo. Molota ela lo. ³Ta taun-taun nam, oen nodan tutungus le halin Ama Lamtua Allah kose soleng oen in kula-sala ngas, ⁴undeng taon elol kon hmukit ti dala ka muik kuasa le kat soleng atuli li in kula-sala ngas lo.

⁵⁻⁶Tiata Kristus tek eli se dedeng Un in maa se apan-kloma kia ka:
 “Ama Lamtua Allah!

Hmukit in tunu-dadung nol sa-saa in bele didang man oen in kil maa ngas tao Ama Lamtua dalen kolo lo.

Oen keo tele hmukit mamo-mamo,
 le daid in todan.

Hidim oen tunu-dadung hmukit mamo-mamo,

^b 9:28: Yesaya 53:12

le nodan ampong.

Mo ela kon no, Ama Lamtua dalen kolo lo.

Undeng na le, Ama Lamtua tadu Auk maang se apan-kloma kia,
le daid atuli, banansila el one.”

⁷Hidi nam, Kristus kon aa noan,

“Ama Lamtua! Auk maang son!

Auk maang le daek muid Ama Lamtua in koma ka,

banansila el Ama Lamtua mee-baha la in dul meman son deng
Au ka.”^c

⁸Tiata Kristus in aa hmunan na ka, elia:

“Ama Lamtua dalen kolo lo nol hmukit in tunu-dadung nol in bele
didang man oen kil maa ngas.

Oen keo tele hmukit mamo-mamo,

le daid in todan.

Hidim oen tunu-dadung hmukit nas,

le nodan ampong.

Mo ela kon no, Ama Lamtua dalen kolo lo.”

Tiata, oen tao parsis muid upung Musa atorang ngas son kon no, Ama
Lamtua Allah dalen kolo lo. ⁹Oras Kristus tek noan,

“Auk maang le daek muid Ama Lamtua in koma ka.”

Nahin na noan, Kristus maa le kose soleng lalan blaana, hidim seda
nini lalan balu. ¹⁰Ta Ama Lamtua in koma ka elia, Yesus Kristus sao Un
apa ka le mate oe mes sii bel kit atuli lia. Nini ela lam, Un tao kit daid
atuil niu lako pes didiin son na.

¹¹Lelo-lelon nam, tulu agama tuladang blaana nas lako-daek oen osa
la tutungus, nol taan in keo tele hmukit in todan si-sii. Molota, hmukit
in todan nas muik tahan in kuasa le kat soleng atuli li in kula-sala ngas
lo.^d ¹²Mo kit Tulu Agama in Lapa Dui ka, mo Kristus na. Un sao Un apa
ka daid in sui-nahat le mate taung kita. Nol Un mate le daid in sui-nahat
suma oe mes sii. Un sai lalan son le halin kose soleng nal atuli li in kula-
sala ngas totoang. Hidi na, halas-sam Un lako daad se Ama Lamtua Allah
halin kanan na, se maan in todan-lahing dudui ka. ¹³Se na, Un natang
didiin Ama Lamtua Allah tao Un musu las le oen suda muid se Una.^e
¹⁴Un in sao Un apa ka le daid in sui-nahat oe mes sii na, tao nutus kula-
sala ka in kuasa ka bel atuil man Kristus in tao niu son nas, didiin son
na.

¹⁵Ama Lamtua Allah Koo Niu ka kon tek dais na bel kita. Ta Un aa net
son noan,

¹⁶“Mi Lamtuan na tek elia:

^c 10:5-7: Buk in Naka-nahalit 40:7-9 ^d 10:11: Dehet in Puit deng Dale Mesir 29:38

^e 10:12-13: Buk in Naka-nahalit 110:1

'Auk but in hida balu nol Auk atulin nas,
Auk tao Auk atorang ngas se oen in nangan na,
nol dul Auk prenta las se oen dalen nas.'^f

¹⁷Hidim Un aa tapnaeng pait noan,

"Mam Auk nangan oen in kula-sala ngas pait lo ka.

Nol Auk nadidingun soleng oen in tao-tao,
se oras oen in kaliut Auk atorang ngas sa."^g

¹⁸Un nahin na elia, eta Ama Lamtua Allah kose soleng atuli li in kula-sala ngas son nam, oen parlu kil in todan-lahing le tao blingin Ama Lamtua dalen na pait lo ka.

Kit lii-tiud in maa saol Ama Lamtua Allah deken

¹⁹Tiata elia kaka-pali me! Lamtua Yesus bel Un dala ka le holbohon son, halin tao blingin Ama Lamtua Allah dalen na. Tiata halas ni kit lii-tiud in maa saol Un se Un Maan in Niu Dudui ne sorga ka bakun na.

²⁰Nangan Maan in Niu Dudui blaen na! Se na, muik kitu tene mes man keke atuli lia, le oen boel taam laok saol Ama Lamtua Allah lo. Mo nini Yesus in mate ka, Un sai lalan balu, le atuli li haup in laok aa esan nol Ama Lamtua Allah son. ²¹In dudui pait ta, Lamtua Yesus kon daid tulu agama man in uhu dui, man lii-lau nol mana-koet Ama Lamtua Allah uma isin nas. ²²Undeng na daid kit hak, ta maa le kit taam laok aa esan nol Ama Lamtua Allah. Mo kit musti parsai baktetebes se Un nol dalen in lolo. Ta Yesus in mate ka tao niu kit dalen nias son, didiin kit nangan dasi-dais daat tas pait lo son. Nol kit kon musti nuil niu, banansila el tulu agama tuladang blaen nas musti dius muna le, halas-sam taam laok lii-lau Ama Lamtua.^h ²³Maa le kit kon kil dididi totoang man kit in hao son deng Ama Lamtua Allah ngas. Nol kit kon musti nahlae se Una, nol in lii-tidu lo, ta taon elol ko Un daek muid Un in hida ka. ²⁴Hidim maa le kit nuting lalan le neleng kit pail-kakan in parsai ngas, halin kit totoang neka-namnau apa, nol daek dais banan nas. ²⁵Ta auk ming son noan muik atuli dehe, man dai nakbuan pait nol oen pail-kakan in parsai ngas lo son. Tao ela deken! Ta mi musti nakbua le tao teken apa dalen mes nol mesa. Dudui pait ta, undeng Ama Lamtua oras in pait maa ka dadani son. Mi musti tek nuting oen ela!

²⁶Kaka-pail in namnau me! Kit nangan taan baktetebes deng Yesus Kristus lalan in toma ka son. Mo eta kit bali kudi Yesus, le tao kula-sala tutungus sam, nahin na noan, muik in sui-nahat didang pait le kose soleng nal kit in kula-sala ngas lo son. ²⁷Kit suma natang nol in lii-tidu, undeng Ama Lamtua Allah maa hukung kita. Ta ai naraka man in kaloe

^f 10:16: Yermia 31:33   ^g 10:17: Yermia 31:34   ^h 10:22: Atorang deng Tulu Agama las 8:30, 16:4; Yeskial 36:25

muun na, mana hidi son le tao dudus totoang atuil in labang Una ngas.ⁱ
 28 Hmunan nu, eta muik atuli mes hutun soleng upung Musa atorang
 ngas, hidim muik atuli at dua-tiul daid saksi lam, atuling in tao kula na,
 musti tom in hukung tele, nol muik in ampong pait lo.^j 29 Mo halas nia,
 eta muik atuli in bilu-aa Ama Lamtua Allah Ana ka kam, na banansila
 el un ngat kabaul Yesus dala, man holbohon son le tao niu atuling na ka.
 Nol un kon dai toe muid Ama Lamtua Allah in hida ka lo, man Un butun
 nol atuling na pake dala. Nol un kon tao Ama Lamtua Allah Koo Niu,
 man tulu dalen banan na nol atuling na son na le, komali. Nangan tukun!
 Ta atuil tuladang elia ngas, taon elola ko lepa-haal hukung ngele dui pait,
 deng atuil in kaliut upung Musa atorang nga kas.^k 30 Ama Lamtua Allah
 aa net elia,

“Auk muik hak, le balas atuli li in daat tas.

Nol taon elola ko Auk tao muid ela.”

Nol muik in dula pait noan,

“Ama Lamtua Allah na mo, Lamtua.

Mam Un nahu hukung bel Un atulin nas.”^l

31 Nangan ta Ama Lamtua Allah nuli napiut! Taon elola ko atuli li lii isi,
 eta Ama Lamtua balas oen in daat tas nol hukung one!

32 Mi musti nangan net mi in halas-sam nangan taan deng Kristus
 babalu, le hidim mi in nangan na daid langa ka. Ta oras na, mi haup in
 susa-daat mammo isi elol kon no, mi tahang napiut nol parsai tutungus
 se Kristus. 33 Muik atuli bilu-aa mia, nol tao nahmaeng mi se atuil hut
 mammo sila. Muik in tao mi tapan in parsai ngas ela kon. 34 Mi dalen
 kasiang nol namnau atuil man tom in pasang tamang lakos se bui dalen
 nas. Eta atuil in nako ngas, naok lail-niin mi sa-saa las sam, mi sium nol
 dalen banan tuun, undeng mi taan son noan, mam mi sium seda sa-saa
 man in banan dui, man atuli li naok lail-niin nalan lo. 35 Tiata mi musti
 kil dididi mi in parsai ka. Ta mam Ama Lamtua bel seda mi mammo-
 mammo. 36 Mi musti kehe! Ta eta mi tao muid Ama Lamtua in koma ka
 tutungus son nam, mam mi sium totoang asa man Un in hid son le bel
 mia ngas. 37 Ama Lamtua mee-baha las dul meman son deng Atuling in le
 Maa ka noan,

“Nesang lo ka kam, Atuling in le Maa ka, puit maa.

Teen in makoe ka deken, ta Un puit maa nol natang pait lo.

38 Atuil in dalen lolo ka,

mam haup boa-blingin,

undeng un parsai se Au.

ⁱ 10:27: Yesaya 26:11   ^j 10:28: Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 17:6, 19:15

^k 10:29: Dehet in Puit deng Dale Mesir 24:8   ^l 10:30: Dehet Ulang deng Lalan in
 Nuli 32:35, 36

Mo eta muik in hoen apa ka deng Au kam,
Auk daleng kolo lo.”^m

³⁹Kit niam, atuil in hoen deng Ama Lamtua Allah lo. Ta atuil in ela ka, mam bakisan katang deng Una. Molam kit niam, atuil in parsai se Ama Lamtua Allah. Ta mam kit haup in nuli napiut nol Una.

**Kit musti parsai napiut se Ama Lamtua Allah,
banansila el atuil hmunan nuas**

11 ¹Eta kit parsai Ama Lamtua Allah lam, nahin na noan, kit nahlae napiut se Una. Ta eta Un hid son le tao sa-saa mesa lam, kit tana noan, taon elola ko Un tao muid in hida na. Kit sium saa lo bii kon no, kit parsai napiut tukun. ²Deng kit upu kia-kaon nas, meman muik in parsai ela. Undeng na, Ama Lamtua Allah kon sium oen nol babanan.

³Apan-dapa nol apan-kloma man kit in neta hahalas ni kia, kit parsai noan, Ama Lamtua Allah man koet nias totoang. Mo Un nini sa-saa man in muik son, man atuli li in ngat neta lo. Ta nias totoang dadis, undeng Un aa nini Un in Teka-teka ngas tukun.”ⁿ

Habel

⁴Habel parsai se Ama Lamtua Allah. Undeng na, un kil in bele man banan dui deng un kaka Kain. Ama Lamtua Allah sium Habel nol un in bele ka nol babanan, undeng un dalen na lolo. Tiata un mate nesang son kon no, kit tui haup deng un in parsai ka nabale.”^o

Henok

⁵Henok kon parsai se Ama Lamtua Allah. Undeng na, Ama Lamtua kon nikit sakeng un lako sorga, le halin un mate deken. Atuli kon nuti-nuting una, mo tutnalan lo, undeng Ama Lamtua nikit sakeng un son. Ama Lamtua sium un nol babanan, ta Ama Lamtua tek noan, “Henok niam, atuil in tao Auk daleng kolo.”^p

⁶Tiata elia, kaka-pali me! Langa son noan, atuil in parsai se Ama Lamtua Allah lo ngas, Un simus lo. Ta atuil in le maa se Ama Lamtua Allah ka, musti parsai noan, meman muik Lamtua. Nol un kon musti parsai noan, Ama Lamtua tade le tulung atuil in maa nuting Una ngas.

Noh

⁷Noh kon parsai se Ama Lamtua Allah. Undeng na, Ama Lamtua tek un meman noan, “Noh! Nangan ne! Mam Auk tao didaan apan-kloma ki nini

---

^m 10:37-38: Habakuk 2:3-4   ⁿ 11:3: Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 1:1; Buk in Naka-nahalit 33:6, 9; Yuhanis 1:3   ^o 11:4: Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 4:3-10
^p 11:5: Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 5:21-24

ui tene, man atuli li ngat netan lo bii.” Noh ngat net na lo bii, mo un hii-ming se Ama Lamtua Allah, hidim un daek kapal le halin un nol un uma isin nas haup in nuli. Undeng un in parsai ka, tiata Ama Lamtua noken un atuil dael lolo. Mo totoang atuil in parsai lo ngas, Ama Lamtua beles hukung ngele.⁹

Upung Abraham nang soleng un ingu-mana la

⁸Upung Abraham kon parsai se Ama Lamtua Allah. Tiata Ama Lamtua Allah haman un noan, “Abraham! Puti deng ku ingu la, le lako se mana mesa, man mam Auk tulu bel kun. Ta dale na, mam daid dale pusaak taung ku in hua-koet tas.” Ming ela kon, un tao muid Ama Lamtua in koma ka. Mo laok bus elola lam, un tanan lo.⁷ ⁹Nikit un lako lius se dale na kon, un bangun-pii un hlepe la, le daad banansila el atuil in laok-maa, se dale man Ama Lamtua in hid son le bel una ka. Hidim un ana Isak, nol un upu Yakob kon daad se las, lole Ama Lamtua hid son le bel dale na daid oen pusaka.⁵ ¹⁰Un nangan le mam un nuli se kota mesa, man leok isi. Undeng Ama Lamtua Allah esa man gambar kota na nol bangun-pii.

Ina Sara

¹¹Upung Abraham sapa Sara, kon parsai se Ama Lamtua Allah. Un hua net lo, nol un blalan isi son, mo Ama Lamtua belen hangun le un daid upu kia-kaons deng bangsa tene mesa. Ta lole un parsai noan, taon elola ko Ama Lamtua Allah daek muid asa man Un in hid son na.¹ ¹²Undeng na, un blalan isi son, mo un hua nal ana, le oen hiut-hoen mammo isi, didiin atuli li kaih nalas lo. Ta oen mamon na banansila el duun in ne apan nua, nol hlaen in ne tasi suut tua ngas.⁴

Kit upun in parsai nol kom isi le haup ingu-dale mesa ngas

¹³Kit upu kia-kaons, upung Abraham, upung Isak, nol upung Yakob kon parsai napiut se Ama Lamtua Allah didiin oen mates. Mo oen sium ingu-dale man Ama Lamtua in hid son na lo bii. Ela kon no, oen nahlae napiut nol dael kolo, undeng oen ngat net dale na son, deng kakatang. Ta oen hao son noan, oen nam suma atuil likun man daad tahang se apan-kloma kia.¹⁴ Molota langa son, atuil in aa ela ka, kom isi son le haup mana mesa, halin daid oen dale pusaka. ¹⁵Eta ingu-dale man kit upun nas in kom isi son na, kit upun Abraham dale in dadi ka lam, taon elola ko oen

---

⁹ 11:7: Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 6:13-22   ¹ 11:8: Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 12:1-5   ⁵ 11:9: Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 35:27   ¹ 11:11: Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 18:11-14, 21:2   ¹⁴ 11:12: Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 15:5, 22:17, 32:12   ¹⁵ 11:13: Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 23:4; Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis mesa la 29:15; Buk in Naka-nahalit 39:13

muik dola mamu le pait lakos se las. ¹⁶Mo ingu-dale man oen in kom isi son na, dale man in banan dui ne sorga. Undeng na, Ama Lamtua Allah sium oen nol babanan, le oen daid Un atulin. Ta Un mana beles kota mes meman son ne sorga.

Upung Abraham sao un ana Isak

¹⁷⁻¹⁸Upung Abraham kon parsai dididi se Ama Lamtua Allah, se dedeng Ama Lamtua sukat un in parsai ka. Undeng na, un tao muid Ama Lamtua in prenta ka le sao un ana Isak daid in tunudadung.^w Molota hmunan nu, Ama Lamtua hid son deng tana-ana na noan, “Deng ku anam Isak kia, mam ku haup in hua-koet mamu, didiin oen daid bangsa man in muun isi.”^x ¹⁹Mo upung Abraham nangan son noan, Ama Lamtua Allah muik kuasa le tao atuil in mate ngas nulis pait. Meman baktebes, ta dedeng na banansila el un haup pait un ana Isak man mate son, mo haup in nuli pait.

Upung Isak

²⁰Upung Isak kon parsai se Ama Lamtua Allah. Undeng na, un nodan le mam Ama Lamtua bel hangun se un ana Yakob nol Esau.^y

Upung Yakob

²¹Upung Yakob kon parsai se Ama Lamtua Allah. Undeng na, oras un le mate ka, un hangu dil nol blepo in dede, le kil un hnikan na, hidim todan-lahing se Ama Lamtua. Un nodan le Ama Lamtua bel hangun se un upun nas nini un ana Yusuf.^z

Upung Yusuf

²²Upung Yusuf kon parsai se Ama Lamtua Allah. Oras un le mate ka, un parsai nabaen noan, mam Ama Lamtua Allah nol puting Un atulin Israel las deng dale Mesir. Tiata un nodan le mam oen musti kil pait un seen nas, eta oen pait lakos nang dale Mesir.^a

Upung Musa ina-aman nas

²³Upung Musa ina-aman nas kon parsai se Ama Lamtua Allah. Nikit un ina ka hua hidi kon, oen buni un didiin bulan tilu, undeng oen tinang ngam, un apa ka bukas leok isi. Nol oen kon lii

^w 11:17: Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 22:1-14   ^x 11:18: Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 21:12   ^y 11:20: Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 27:27-29, 39-40

^z 11:21: Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 47:31-48:20   ^a 11:22: Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 50:24-25; Dehet in Puit deng Dale Mesir 13:19

lo, molota lahing Mesir ra prenta un atulin nas son noan, “Keo tele totoang tana-ana biklobe, man bihaat Ibrani las in hua ngas!”^b

Upung Musa

²⁴Dedeng upung Musa tene maa ka, un kon parsai se Ama Lamtua Allah. Hmunan nu lahing Mesir ra ana bihata la nikit un son, le daid un ana. Mo ela kon no, un kom atuli las in noken un noan, un nam lahing Mesir ra atulin lo.^c ²⁵Ta un nangan noan, un nuil susa-daat leo-leo nol Ama Lamtua atulin nas sam banan dui, deng un in nuil babanan nol dais daat tas, man suma muik nanapat sii. ²⁶Un nang le atuli las bilu-aa una, undeng un nahlae se Kristus, Atuling man Ama Lamtua Allah hid son le belen maa ka. Un tahang dididi ela, lole un tana noan, mam Ama Lamtua Allah balas una, nini in bele man banan dui deng totoang hmuki-nal in ne dale Mesir ras.

²⁷Upung Musa kon parsai Ama Lamtua Allah, se dedeng un nodan dola deng lahing Mesir ra, le nol kit upu kia-kaon nas putis deng lahing nga dale ka ka. Lahing nga koon-mali isi son kon no, upung Musa lii un lo. Lole un parsai napiut se Ama Lamtua Allah man atuli li ngat netan lo, hnika el noan un esa net Ama Lamtua son.^d

²⁸Upung Musa kon parsai se Ama Lamtua, se oras oen mana hidi son le noan putis deng dale Mesir ra. Ta un daek muid Ama Lamtua in prenta ka, le tadu kit upu kia-kaon nas tao Fesat Paska hmunan na, le keo lae-blai halin daid hmukit in tunu-dadung. Hidim oen kat lae-blai na dala ka, le muang laok se oen uma las hnitan nas le daid tada. Duman na, Ama Lamtua ima-ii deng sorga maa keo tele totoang aan hmunan in se dale Mesir ras. Mo un taam laok keo tele se kit upu kia-kaon nas uma las lo, undeng un net daal in muang son se hnita ka ngas.^e

Kit upu kia-kaon nas

²⁹Dedeng kit upu kia-kaon nas putis deng dale Mesir ra, oen kon parsai se Ama Lamtua Allah. Undeng oen in parsai ka, tiata Ama Lamtua bating ui deng Tasi Mea ka, le oen laok kaliut nol boa-blingin muid dael tuu. Mo tentara Mesir man in nulut muid one ngas, mel mates hidi, oras oen kon soba-naan le kaliut muid deng na ka.^f

Ina Rahab

³⁰Dedeng kit upu kia-kaon nas tamas son se dale Kana'an na, oen kon parsai se Ama Lamtua Allah. Ta oen tao muid Un in prenta ka, le laok

---

^b 11:23: Dehet in Puit deng Dale Mesir 2:2, 1:22   ^c 11:24: Dehet in Puit deng Dale Mesir 2:10-12   ^d 11:27: Dehet in Puit deng Dale Mesir 2:15   ^e 11:28: Dehet in Puit deng Dale Mesir 12:21-30   ^f 11:29: Dehet in Puit deng Dale Mesir 14:21-31

pukiu kota Yeriko tembok likun na didiin lelo itu. Kon tembok na lea hidi.^g

³¹Se kota na, muik bihatang mes ngala Rahab, man hmunan nu daid bihaat hmama. Undeng un parsai se Ama Lamtua Allah, tiata un sium atuil Israel las mata-mata las nol babanan, le bunis se un uma la. Hidim Ama Lamtua tao dudus totoang atuil Yeriko las, undeng oen dai hii-ming se Un lo. Mo Ama Lamtua bel boa-blingin Rahab, undeng un in parsai ka.^h

Atuil didang mamo kon parsai se Ama Lamtua Allah

³²Auk le aa mamo naba el pait deng atuil didang, man in parsai se Ama Lamtua Allah ngas. Mo auk muik oras le dehet deng Gideon, Barak, Simson, Yefta, Daud, Samuel, nol totoang Ama Lamtua Allah mee-baah tenga las lo.ⁱ ³³Oen totoang parsai se Ama Lamtua Allah. Undeng na le, muik in nala, se oras oen in labang nol lahi-lahi la ngas. Muik in kil prenta nol dalen in lolo, le bela atuil in muik kula lo ngas, mo hukung atuil in tao kula ngas. Muik in sium asa man Ama Lamtua in hid son nas. Nol muik in tao tehen nal singa.^j ³⁴Muik in tao tele nal ai man in kaa loe tene. Muik atuli dehe man Ama Lamtua beles boa-blingin deng atuli in le keo oen nini suli. Muik in kuat-tes lo, mo Ama Lamtua Allah beles in kuat-tes. Muik in Ama Lamtua taos le oen daid muun se in hote-dati, didiin oen tao tehen tentara musu mamo, man maas deng maan didang.^k ³⁵Ina-ina las kon muik in sium pait oen atulin nas, man Ama Lamtua beles le nulis pait son deng oen in mate ka.

Mo muik in tom diku-puang, undeng oen in parsai se Ama Lamtua Allah ka. Oen kom in mate dui, le halin oen nang soleng Ama Lamtua lo, oen tao ka le oen in muid Una ka nutus lo. Ta oen parsai noan, mam Ama Lamtua nikit oen le haup in nuli banan dui pait se sorga.^l ³⁶Muik in tom bilu-aa, nol tom in diku-papas. Nol muik teng pait man tom in kadis se oen iin nas, nini kai laeng se bui dalen.^m ³⁷Muik in mate, undeng tom in pasang nini batu. Muik in mate, undeng atuli holat bating oen apan nas. Muik in mate, undeng tom in dait tele nini suli. Muik in nuil kasiang le suma pake kai-baut deng hmukit bulang, undeng atuli diku-puang nol tao sus one, didiin nulut soleng one,ⁿ ³⁸le oen lail lakos daad se maan in ete tuun, se leten nuas, se liang, nol se bolo dale. Atuli ngat kabaul atuil nias,

---

^g 11:30: Yosua 6:12-21   ^h 11:31: Yosua 6:22-25, 2:1-21   ⁱ 11:32: Atuil in Nutus Dasi ngas 6:11-8:32, 4:6-5:31, 13:2-16:31, 11:1-12:7; Samuel mesa la 16:1-Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 2:11; Samuel mesa la 1:1-25:1   ^j 11:33: Daniel 6:1-27   ^k 11:34: Daniel 3:1-30
^l 11:35: Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 17:17-24; Lahi-lahi las Buk nomer dua la 4:25-37
^m 11:36: Lahi-lahi las Buk laih hmunan na 22:26-27; Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis dua la 18:25-26; Yermia 20:2, 37:15, 38:6   ⁿ 11:37: Dehet deng Bangsa Israel nol Bangsa Yahuda lalis dua la 24:21

le nulut oen lakos daad se maan in banan lo ngas. Molota oen in parsai ka muun isi, didiin atuil in se apan-kloma ki ngias, tatai in daad leo-leo nol atuil nias lo.

³⁹Ama Lamtua naka oen totoang, undeng oen parsai se Una. Mo lius oras oen in mates sa kon no, oen sium asa man Ama Lamtua in hid son na lo bii. ⁴⁰Un le tao muid Un in hida ka, nini lalan in banan dui. Undeng Un in koma ka le kit totoang haup in nuli napiut nol Una: nas mo kit man halas ni taan Kristus son, nol oen man in maet son lolo hmunan nua ngas.

12 ¹Tiata kit nuli hahas ni elola la? Kit banansila el atuil man muid sukat in lali. Kit upu kia-kaon man hmunan nu parsai se Ama Lamtua Allah ngas, banansila el atuil in lingut, man dil pukiu le bel kit in kuat. Mo eta kit butu-kil nabel nol in kula-sala ngas sam, nas man tao ngele kit in lali ka. Undeng na le kit musti soleng in kula-salang nas totoang, le halin kit lail nal nol mumuun. Ta Ama Lamtua Allah esa man huil nal kit son, le muid in sukat nia, tiata kit musti tahang le lail napiut, lakong lius se in tuis pesang ngua. ²Nol kit kon musti lali lam, ngat klu-kanan deken, mo ngat se Lamtua Yesus sii. Ta Un man sai lalan le kit haup in parsai se Ama Lamtua Allah. Nol mam Un man tulung le kit parsai ka daid inu. Nangan net Yesus in susa-daat se kai sangsuli lua ka, tam lo ka? Atuli las bilu-aa Una, mo Un tahang napiut. Lole Un tana noan, eta Un in haup susa-daat ta hidi son nam, mam un dalen kolo lolen. Na toma. Ta Un mate, hidim Ama Lamtua Allah nikit Un le daad se Ama Lamtua halin kanan na, le Oen duas prenta leo-leo. ³Atuli las tao Un dadaat kon no, Un tahang napiut. Tiata mi nadidingun Yesus in susa-daat ni deken, le halin nam mi kon tahang nal napiut nol kaem lo.

Ama Lamtua Allah kaing le tui kita, banansila el ama mes le tui un ana ka

⁴Mi labang dais daat tas son, mo mi labang mumuun didiin mi dalan nas baa lo bii. Baktebes, ta lo? ⁵Tamlom mi nadidingun Ama Lamtua Allah in Teka-teka, man Un tek mias son, banansila el ama mes aa nol un ana ka noan,

“Auk anang nge!

Eta kit Tuang nga hukung le tui ku, halin ku nuil muid lalan in toma ka lam,

ku nangan nam kahan tuun deken!

Nol eta Un kaing le tui ku lam,

ku in makoe ka boel ilang deken!

⁶Ta kit Tuang nga kaing, le tui atuil man Un in namnau ngas.

Meman totoang atuil man Un in simus le daid Un anan nas, taon elola ko Un kaing le tui one.”^o

^o 12:5-6: Ayub 5:17; Dasi-dais Lila 3:11-12

⁷Tiata eta Ama Lamtua Allah kaing le tui mia, halin nuil muid lalan in toma ka lam, kehe. Un tao ela, undeng mi daid Un anan son. Ta totoang ama li musti kaing le tui un ana ka, didiin tana-ana na, taan in nuil muid lalan man in toma ka. ⁸Ta eta Ama Lamtua Allah kaing le tui mi banansila el Un anan tenga las lo kam, nahin na noan, mi niam Un anan lo.

⁹Taom kit todan kit aman in hua man in ne apan-kloma kia ka, undeng un kaing le tui kita, se oras kit in anan blutu bii ka. Na tom son na. Mo in dudui pait ta, kit musti hii-ming se Ama Lamtua Allah, undeng Un nam kit Aman in ne sorga kua, nol Un man kaing le tui kita, halin nuil muid Un lalan in toma ka. ¹⁰Kit aman in hua ka kaing le tui kita, suma nanapat sii muid asa man un nangan nam banan. Mo Ama Lamtua Allah taan dui asa man kit in parlu le tui ngas. Tiata Un kaing le tui kita, halin kit in nuli ki niu banansila el Una. ¹¹Memam tom in kaing ngam, kit dalen banan lo. Mo ne nesang ngam kit dalen ni daid tetesa pait, undeng kit taan in nuil muid Ama Lamtua in koma ka son.

¹²⁻¹³Kaka-pali me! Tao kuat mi iman man in kae son nas, nol tao kahan mi iin man in ngele son nas. Lali lam hiul lako-pait deken, molam lail lolo napiut, le halin in boel lo tetetas son nas kon, haup in makoe le lail nal napiut. Mi musti tao teken mi dalen nas, le tahang napiut nol parsai se Kristus.^p

Hutun soleng Ama Lamtua Allah dalen in banan saol mia ka deken

¹⁴Kaka-pail in parsai se Kristus! Mi musti nuklek mumuun le nuil daem apa, mes nol mesa. Nol nukleka le nuil niu. Ta atuil in niu lo ka, haup in net Ama Lamtua Allah lo.

¹⁵Tao teken apa dalen, le halin deng mia la muik in hoen apan deken. Lo kam mi haup Ama Lamtua Allah dalen in banan saol mia ka lo. Doh babanan le halin nam se mi hlala ka muik in dalen ili deken. Ta na banansila el lasong mali, man tao didaan atuli mamo ka.^q ¹⁶Lii-tidu nol doha, le halin muik in laok kula deken. Hidim lii-tidu nol doha, le halin muik in nuil tiu-hii Ama Lamtua Allah lo, banansila el Esau deken. Esau nam mo, upung Isak ana hmunan na. Oe mesan na, Esau pait maa nol in lubu isi. Un nodan in kaa pingas mes deng un palin Yakob, le baen nini un hak kaka la.^r ¹⁷Mo nesang lo kon, kit tanan noan, Esau sabail apa. Ta ama Isak nodan le Ama Lamtua bel hangun aan hmunan se Esau, mo Esau hapun pait lo, undeng un esa man sao un hak ka nol mosa son. Tiata Esau lilu mumuun elol kon no, un haup pait asa man hmunan nu un soleng son na lo.^s

---

^p 12:12-13: Yesaya 35:3; Dasi-dais Lila 4:26   ^q 12:15: Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 29:18   ^r 12:16: Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 25:29-34   ^s 12:17: Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 27:30-40

¹⁸Elia kaka-pali me! Kit boel in maa esan se Ama Lamtua Allah sila kia, muid lalan balu man Un in sai bel kit son na. Mo hmunan hesa kua, kit upu kia-kaon nas haup in ela ka lo. Lole dedeng Ama Lamtua Allah butu-kil in hida nol one ka, oen dadani nol leten mesa, ngala Sinai. Se leten na dapa muik ai in kaloe. Muik angin tuan kon. Nol leten na kon mitang-mames kabut, didiin tao oen le lii isi. ¹⁹Oen kon ming klingu la lin na, hidim Ama Lamtua fala in muun isi ka puti deng leten na. Ming Ama Lamtua in aa ka kon, oen lii taplaeng, didiin oen nodan upung Musa noan, “Idah! Kaim tahang nal in ming faal nia pait lo son!”^t ²⁰Meman oen tahang nalan lo, undeng asa man Ama Lamtua in prenta ka, ngele isi. Ta Un tek noan, “Boel muik in kida se leten nia lo! Na atuli tam hmukit kon bisa lo! Ta asii kida se leten nia lam, musti tom in pasang nini batu didiin mate.”^u ²¹Asa man oen in neta se leten na ka, meman tao oen le lii isi. Didiin upung Musa esa kon daid pepeten undeng in lii.^v

²²Mo halas ni lalan in laok bus el Ama Lamtua lua ka holsai son, le kit boel aa esan nol Una. Kit kon maang se leten mes dapa, ngala Sion. Se na, muik kota Yerusalem. Na kota Yerusalem in se apan-kloma kia lo, molam kota Yerusalem balu in se sorga kua. Na Ama Lamtua Allah maan in dada ka. Ama Lamtua ima-ii las kon mammo isi ne ua, taom oen tao fesat dael kolo tutungus. ²³Kota na kon, daid maan in nakbua taung totoang atuil in parsai se Kristus sas. Ta Ama Lamtua dul oen ngalan nas totoang son se buku mes ne sorgas. Mam Ama Lamtua Allah kon presas-ketan, nol sukat totoang atuli li in nuli ka. Nol totoang atuil man hmunan nu Ama Lamtua Allah simus nol banan, undeng oen parsai se Una ngas kon ne uas. Oen totoang nakbua le daid mesa. ²⁴Yesus kon muik ne ua, Un man daid hleten taung Ama Lamtua Allah nol atuli lia. Yesus mate le dala ka holbohon, halin Ama Lamtua but in hida balu nol kita. Tiata Un dala ka, tao blingin Ama Lamtua Allah dalen na. Mo ni kisa deng Habel dala in se Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka. Ta dedeng Kain keo Habel la, Habel dala in baa ka, tao otot Ama Lamtua Allah dalen na, didiin Un nahu hukung bel Kain.^w

²⁵Tidi hngilan babanan le hii-ming asa man Ama Lamtua Allah in le dehet bel mia ki. Tao el kit upu kia-kaon nas deken, man hutun soleng upung Musa in teka ngas, se dedeng un daid Ama Lamtua Allah mee-baha se apan-kloma kia ka. Ta Ama Lamtua nahu bel oen hukung. Salolen nol kita la! Eta kit dai hii-ming Un in aa deng sorga ku lo kam, taon elola ko, Un bel kit hukung ngele dui pait.^x ²⁶Dedeng kit upu kia-

^t 12:18-19: Dehet in Puit deng Dale Mesir 19:16-22, 20:18-21; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 4:11-12, 5:22-27   ^u 12:20: Dehet in Puit deng Dale Mesir 19:12-13   ^v 12:21: Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 9:19   ^w 12:24: Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 4:10

^x 12:25: Dehet in Puit deng Dale Mesir 20:22

kaon nas dil se leten Sinai la ka, Ama Lamtua fala in muun isi ka, tao dale ka didiin heheko. Mo halas ni Un hida, noan,

“Mam Auk tao dale ki hutluul oe mes pait,
mo suma dale ka sii hutluul lo,
molam apan-dapa ku kon hutlulu.”^y

²⁷Oras Ama Lamtua aa noan, Un le tao totoang hutluul “oe mes pait”, nahin na noan, Ama Lamtua le heko totoang asa man Un in koet son se apan-dapa kua nol apan-kloma kia ngas, didiin in tahang nal lo ngas, ilang hidis. Ta in tahang nala ngas siis, man dadas napiut.

²⁸Ama Lamtua Allah kil prenta ne sorga. Maan na dudus lo, mo banaban tuun! Undeng Un kom le sium kit tamang daid Un atulin se uang, ta maa le kit nodan mamo se Una, todan-lahing se Una, nol nikit sakeng Un lapa-lapa undeng Un ngala man muun isi ka! ²⁹Mo kit kon musti doha-doha, undeng Ama Lamtua Allah in komali ka, banansila el ai man kaa nuli totoang sa-saa li didiin hidi ka.^z

Kit musti nuil babanan saol apa

13 ¹Kaka-pail in namnau me! Muik dasi ila lo man auk le tek nuting mias meman.

Nadidingun in namnau napiut mi pail-kakan in parsai ngas deken.

²Nadidingun in sai mi dalen nas deken, le sium atuil in laok-maa ngas se mi uma. Ta muik kaka-pali at ila lo sium atuil ela, oen tanas lo, molota atuil nas Ama Lamtua Allah ima-ii deng sorga.^a

³Nadidingun le laok meo atuil in taam ne bui dale ngas deken. Ta oen tom in dake, undeng oen parsai se Kristus. Mi musti tulung one, banansila el mi esan man tom in hukung.

Nol nadidingun le tulung atuil man tom in diku-puang ngas deken. Tulung oen nol babanan, banansila el mi esan man tom in susa-daat na.

⁴Bihata-biklobe li in sapa ka nam mo, niu. Mo tamlom in sapa man niu na, daid hmomos sa. Ta taon elola ko, Ama Lamtua Allah nahu hukung bel totoang atuil man laok kula nol atuil man un sapa lo ngas.

⁵Kom naseke duit deken. Mo mi musti dalen kolo, nol asa man mi in hapu ngas. Ta Ama Lamtua Allah tek son noan,

“Taon elola ko Auk nadidingun mi lo.
Auk kon nang soleng mi lo.”^b

⁶Tiata tao teken mi dalen nas, banansila el atuli dul net son noan,

“Undeng auk Tuang nga le tulung au,
tiata auk lii lo.

^y 12:26; Hagai 2:6   ^z 12:29; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 4:24   ^a 13:2; Dehet deng Apan-kloma ki in Dadi ka 18:1-8, 19:1-3   ^b 13:5; Dehet Ulang deng Lalan in Nuli 31:6, 8; Yosua 1:5

Ta muik atuli mes lo kon,
man tao sus auk nol baktetebes.”^c

Daek muid atorang agama blaen nas deken, mo parsai napiut se Kristus

⁷Nadidingun atuil in lii-lau nol tui mi deng Ama Lamtua Allah Dehet-dasin na ngas deken. Nangan oen lalan in nuli ka babanan, nol not muid oen in parsai ka. Ta asa man oen in parsai ka, elia:

⁸ Yesus Kristus nam, seda net lo.

Deng hmunan nua, hahalas nia, nol didiin hidi nutus taan lo,
Un nam hnika mes sii.

⁹Tiata, mi mudi-muid tuun nol in tui kula ngas deken. Ta Ama Lamtua Allah tao teken mi dalen nas, undeng Un tulu Un dalen banan na bel kit son. Na undeng kit daek muid atorang in kaa-ninu ka lo, ta atorang in ela ka muik nahin lo.

¹⁰Hmunan hesa kua, se Ama Lamtua Allah Hleep in Kohe-kanas sa kintal la, muik mija in tunu-dadung mesa. Tulu agama in tutan-lau se la ngas, muik hak le kaa siis lisin in se mija na ka. Mo halas ni, kit muik mija didang.^d Tulu agama tuladang blaen nas, muik hak in kaa se na lo.

¹¹Hmunan nua, taun-taun nam tulu agama in lapa dui ka, kil hmukit in tunu-dadung nga dala ka, le laok pesang se Ama Lamtua Allah Kamar in Niu Dudui ka dale. Nini ela lam, Ama Lamtua nadidingun oen in kula-sala ngas. Hidim oen kil nol hmukit na, le laok tunun se ingu la likun na.^e ¹²Ela kon nol Yesus. Un daid in mate le Ama Lamtua Allah kose soleng atuli li in kula-sala ngas. Nol dedeng Un in susa-daat ta, oen kon pel parosok Una, le laok keo tele se kota Yerusalem likun na. ¹³Undeng na, atuli bilu-aa kit kon, kit musti mana le sium tukun, banansila el Una, hidim maa le kit parsai napiut se Una. ¹⁴Ta kit suma daad tahang tuun se apan-kloma kia. Mo kit muik in nahlae le daad napiut se kota balu mes ne sorga, didiin hidi nutus taan lo. ¹⁵Undeng Yesus mate le daid in sui-nahat kita son, tiata kit parlu kil hmukit in tunu-dadung pait le bel Un lo ka. Mo muik in bele didang pait, man musti kit kilan tutungus bel Ama Lamtua Allah, na ka, in naka-nahalit le nikit sakeng Un ngala ka lapa-lapa. ¹⁶Nol nadidingun in tao dais banan saol atuli lia deken. Etan oen parlu asa lam, tulung one. Ta nas totoang kon daid banansila el in bele, man tao Ama Lamtua Allah dalen kolo.

¹⁷Mi musti hii-ming se totoang atuil man in doha-tinang mia ngas. Ta oen doha-tinang mi in parsai se Ama Lamtua ka duman-lelo. Mam oen

---

^c 13:6: Buk in Naka-nahalit 118:6   ^d 13:10: Muik atuli tek noan, ni aa deng mija parjaman na, molota ela lo. Mija ni tek deng Lamtua Yesus in maet se kai sangsuli lua ka. Kit seda Un in sui-nahat kita na, nini in naka-nahalit Ama Lamtua Allah tutungus. Ngat mo bango 15 ka.   ^e 13:11: Atorang deng Tulu Agama las 16:27

musti laok situ-tal oen in dake ka se Ama Lamtua Allah sila. Tiata, hii-ming babanan se one, le halin oen daek nol dalen kolo, hidim tek nal nol dael kolo kon. Eta lo kam oen dake tamlom teka lo, nini dalen in dudus, undeng mi nang soleng Yesus Kristus lalan in nuli ka son. Ta eta ela lam, mi haup saa pait lo.

**Atuling in dul surat nia ki, nodan mamu nol
kohe-kanas bel atuil Ibrani las**

¹⁸Tulung kohe-kanas tutungus bel kami. Ta kaim dalen nias meman lolo baktebes, nol kaim kom in daek napiut dais banan nas. ¹⁹Dudui pait ta, tulung kohe-kanas le auk pait tiang hlapat se mia la.

²⁰⁻²¹Ama Lamtua Allah, man tao kit dalen nias tetesa. Auk nodan le Un tulung mia, le halin mi tao nal muid Un in koma ngas totoang. Auk kon nodan le Un tulung kit totoang, halin daid atuil man in tao Un dalen kolo. Ta Ama Lamtua Allah nini Yesus Kristus dala in holbohon son na, le but in hida balu nol kita. In hida na laok napiut didiin hidi nutus taan lo. Hidim Ama Lamtua Allah bel kit Lamtuan Yesus Kristus nuli pait son. Nol halas ni Yesus papa-paiduil kita, banansila el atuil in lolo-poa man uhu isi ka. Tiata kit nikit sakeng Un ngala ka lapa-lapa, nol naka-halit Un tutungus! Baktebes ela.

Boa-blingin

²²Kaka-pail in namnau me! Auk nodan le mi sium auk in tui-teka ni babanan nini dalen in holsai. Ta surat ni, suma dadaen tuun. ²³Auk kom le mi totoang taan dais nia: kit pail-kakan Timutius puti deng bui son. Eta un hlapat maa se au lia lam, mam kaim duam leo-leo tiam se mia la.

²⁴Auk tunang boa-blingin bel atuil man daid tulu taung mia ngas, nol tunang boa-blingin bel mi totoang man in parsai se Yesus Kristus sas. Kaka-pail in deng propinsi Italia ngias kon, tunang boa-blingin bel mia.

²⁵Auk nodan le Ama Lamtua Allah tulu Un dalen banan na bel mi totoang.

Ela tuun tia!